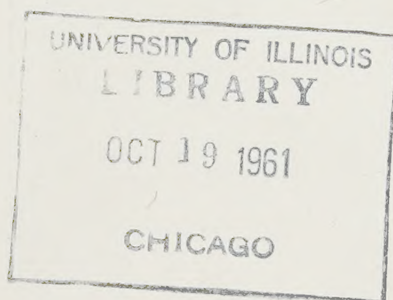
20

ARKITEKTEN

.D
ggve
projektkonkurrence
ymnasium i Tårnby

EDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

EKTEN ÅRG. 63 1961 NR. 20 SIDE 353-368 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 26. SEPTEMBER 1961

Der findes følgende originalbrochurer:
„VÄGGAR SOM TALAR": der behandler glaserede klinker til facade.
„GOLV SOM GRIPER": der handler om skridsikre klinker.
„RENT, TRYGGT, FÄRGGLATT": der handler om glaserede klinker til gulv i badeværelser.
„ELEMENTBYGGE": der beskriver arbejdsgangen ved fremstilling af elementer med klinker.
„SPÅR TILL FÖRNYELSE": som præsenterer Höganäs 3D-klinker.

RKITEKTEN

ddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
ivet af Arkitektens Forlag.

aktion:
l Erik Skriver (ansv.)
. Enevoldsen
aktionsudvalg:
an Pedersen (leder), David Birnbaum, Jarl Heger, Arne Karl-
Henning Meyer og Finn Monies.
onceredaktion:
tel Barnholdt (annoncechef)
ian Schmidt (sekretær)
ktionens adresse: Nyhavn 43, København K, Minerva *6200.
endelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage
udsendelsesdagen.
: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 58 kr. årlig.
ıerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den
arshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er
ivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters
dsforbunds standpunkttagen.

INDRINGSLISTE
NKURRENCER

ntlig projekt-konkurrence om et seminarium
alborg
ering: 29. september 1961.

rnational konkurrence om tæppemønstre
rnational konkurrence om tæppemønstre udskrevet af det
lske firma *Carpet Trades Limited.* Afleveringsdato: 30. septem-
1961.

ntlig projekt-konkurrence
en ny handelshøjskole i Sønderborg
ering: 1. oktober 1961.

ntlig projekt-konkurrence
n kreditforeningsbygning i Herning
ring: 14. oktober 1961, (kun for jydske arkitekter).
ogram med bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat, Bred-
66.

ntlig projekt-konkurrence om vej- og bebyggelses-
i Lille Værløse
ring: 25. oktober 1961.
ogram og bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66.

disk idékonkurrence om byplan for Valstaområdet
irsta
ring: Udsat til den 31. oktober 1961. Program og bilag til gen-
yn i sekretariatet. Depositum kr. 130,00 indbetales til
L.s sekretariat, Bredgade 66, Kbh., K.

rnational idékonkurrence om kirkebyggeri
revet af Det danske Kirkeministerium
ring: 1. november 1961. Program med bilag udleveres fra
L.s sekretariat, Bredgade 66, mod betaling af kr. 25,00.

KITEKTENS FORLAG
vn 43, København K. Minerva *6200.
ortid: 9–16³⁰, lørdag 9–13.

I dette hæfte indlæg fra:
Perspektiva A/S

Konkurrence om nye møbler

Konkurrence udskrevet af Møbelfabrikantforeningen i Danm i samarbejde med Landsforeningen Dansk Kunsthåndvæ Aflevering 15. november 1961. Nærmere oplysninger hos Lan foreningen Dansk Kunsthåndværk, Bredgade 66, København

Offentlig projekt-konkurrence om administrationsbygning i Odder

Aflevering: 15. december 1961. Program med bilag udleveres D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66, K.

International idékonkurrence om byplan for Maspalomas Costa Canaria

Registrering: 1. juni – 1. august 1961. *Forespørgsler:* 1. juni – 1. tober. *Aflevering:* 15. december 1961. Nærmere oplysninger konkurrencen fås i D. A. L.s konkurrenceudvalg, Bredgade København K. Tlf. MInerva 1290.

Offentlig idé-konkurrence om en vej- og bebyggelsesplan i Skovlunde

Aflevering: 3. januar 1962. Program med bilag udleveres D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66, K.

International konkurrence om Peugot-bygning

Konkurrence om administrationsbygning for Peugot automo fabrikkerne i Buenos Aires, Argentina. Registrering 30. septe ber 1961, aflevering 12. januar 1962. Nærmere oplysninge D.A.L.s sekretariat.

Nordisk idékonkurrence om udformning af gravlund på Alfaset i Oslo

Aflevering: 15. januar 1962. Program med bilag ligger til genne syn i D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66, København.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Arkitekten nr. 20/1961

PHILIPS dekorative CI -armaturer

Philips nye cirkulære lysrørsarmaturer, CI 40 og CI 41, er velegnede til belysning af kontorer, skoler, butikker og andre steder, hvor kravene til armaturerne er:

Topkvalitet og dekorativ virkning

Fås til 1 × 40 W eller 1 × 40 W + 1 × 32 W lysstofrør. CI 40 monteres direkte på loft, halvforsænket eller ophængt i klavertråd. CI 41 monteres helforsænket.

GODT LYS *-vælg* **PHILIPS**

Varmeisolering betaler sig

Man ville i Vesttyskland undersøge meget grundi hvilke økonomiske konsekvenser isolationen ville få et eenfamiliehus – dels ved anskaffelse dels ved bruge Lignende forsøg er også gennemført i Danmark.

Man byggede to ens huse liggende ved siden hinanden. Det ene blev bygget efter de officielle fo skrifter, det andet isoleret omhyggeligt.

Isolationen medførte en merudgift på 650 DM.

Varmegennemgang i k-værdi:	Prøvehus	Alm. hu
Ydervægge	0,47	1,05
Tag	0,72	1,19
Lofter	0,85	1,24
Skillevæg	1,52	1,52
Varmetab i kcal/t:		
Opholdsrum	1630	2750
Køkken	280	470
Soveværelse 1	400	600
Soveværelse 2	290	470
Bad	170	290
Total...	2770	4580

Det er den tyske industristandard (DIN) for by ning, der er grundlaget for beregningerne.

Brændselsforbruget og dets omkostninger blev må i en syv måneders periode og omkostningerne til o varmning blev i prøvehuset 332 DM og i det norma byggede hus 550 DM.

Udgifterne ved at isolere omhyggeligt er altså in tjent på tre år – omtrent samme resultat er man nå til i Danmark. *BC-*

Kilde: Industriekurier 37/60.

Skorsten af glasfiberarmeret plastic

I England har man projekteret en skorsten, som 45 meter høj, udført af glasfiberarmeret plastic.

Grunden til, at man har valgt dette materiale, den, at jordbunden ville kræve en stor og vanske fundering til en normal skorsten. Man overvejede fremstille skorstenen af stål, som kunne give tilstrækk lig lav vægt, men da røggasserne kun ville få ret la temperaturer, måtte man forvente, at en stålskorst hurtigt ville blive ødelagt gennem korrosion.

Glasfiberarmeret plastic korrugerer ikke, og d kan tåle en temperatur på indtil 230° celcius. De murede normalskorsten ville komme til at veje c 700 tons, medens plasticskorstenens vægt med 6 m tykke vægge kun ville blive ca. 3 tons. Derfor bl plasticskorstenen foretrukket, og kun tiden kan vis om en sådan skorsten kan svare til de forventning man har stillet til den. Holder de, vil der åbne sig n muligheder for det nyeste barn indenfor byggemate alefamiliens store kreds. *BC-*

Kilde: Teknisk Tidsskrift nr. 10/1961.

Indendørs korrosion

Forskningen har i vid udstrækning undersøgt, hv den atmosfæriske luft betyder for jernkonstruktion og andre metaller, men næsten alle fremkomne da stammer fra undersøgelser, hvor det er den ydre a mosfæriske luft, der har haft indflydelse.

Nu har man imidlertid i British Iron and St Research Association foretaget indgående unders gelser, som skulle klarlægge, hvilken indflydelse d indendørs atmosfære i fabrikker, beboelseshuse, sla terier og andre bygninger havde.

Prøvestykker af blødt stål, legeret stål, stål sprøjt med aluminium, forzinket jern og mange andre prøv stykker blev anbragt 45 forskellige steder i de bygni ger, der skulle tjene som forsøgssteder. Stykkerne h siddet ubeskyttet i eet og halvandet år. Man hav også prøvestykker i almindelige hjem – i køkken badeværelser, vaskehuse – men foruden i mange f brikker tillige i lokomotivremiser, tuneller og lignen steder, hvor stål og metal anvendes i konstruktioner For at have et sammenligningsgrundlag anbragtes t svarende prøvestykker udenpå de huse, hvori fors gene foregik.

Hvor ventilationen var mindre god, konstatered overalt stærk korrosion og den var naturligvis sær stærk, hvor røg kunne få adgang som i remiser e Det viste sig, at korrosionen kunne mindskes ved forbedre ventilationen, og at man på begrænsede om råder gennem ventilation kunne holde korrosion stangen, men i det store og hele er korrosionen in i bygninger af samme styrke og farlighed som udve digt.

Zink viste sig at være et bedre beskyttelsesmid end aluminium, og det er jo en ny opdagelse, som i strid med erfaringer fra fri luft. *BC-*

Kilde: Journal og Applied Chemestry. Nov. 60. Side 461–4

En yderst enkel fugtighedsindikator til lav pr

I bygningsindustrien, i anden industri, i håndværk i landbrug har det ofte stor betydning at kende lufte relative fugtighed. Der findes temmeligt kostbare i strumenter, hygrometre, psychrometre og andre må instrumenter, der kan fortælle om fugtighedsindhold men dersom man kan klare sig med en tilnærme som ikke afviger fra det rigtige resultat med mere e højst 5 pct., er der nu fremstillet en fugtighedsind kator, som første gang blev præsenteret på Hannov messen i år.

Indikatoren er ganske lille. På bagsiden er den se klæbende, så man kan sætte den fast hvorsomhelst, ønskes. Pladen er kun 5 cm lang og 2 cm høj. På p den er anbragt 6 særligt præparerede strimler, som f tæller, hvilken fugtighed der er i det pågældende ru den er opsat i. Hver af de seks strimler skifter far eftersom fugtigheden aftager eller tiltager, og på plad bagved dem er ansat en skala, der angiver fugtighe graden for hver 10 pct. Ændres fugtighedsindhold rummets luft, ændres farven på strimlerne også,

ledes at hvis de bliver rosafarvede, betyder det til-gende fugtighed og blå farve aftagende. Rosa er al tør, blå fugtig luft, og på overgangen mellem rosa blå har man fugtighedsindholdet, som kan aflæses procent, med ca. 5 pct. nøjagtighed.

Denne fikse, lille indikator kan finde anvende mange steder, for eksempel hvis man vil undersøg om det er forsvarligt at henlægge parketgulve.

Prisen er rørende lille, for en indikator koster kr ca. 1 kr. 25 øre.

Selvsagt tåler den ikke at blive udsat for regn ell anden form for vand og den kan ikke anvendes, hv der er ammoniakholdig luft. *BC-*

Fabrikant: Dippel & Götze, Thermometerfabrik, Hannov

En dør man ikke klemmer fingrene i

En dør, som børnehaver og lignende institutioner blevet glade for, er konstrueret i U.S.A.

På karmen er anbragt et vinyl anslag som bøje hvis en finger eller anden ting kommer i klemm Døren har hængsler i overkarm og dørtrin. Hæng lerne sidder ca. 15 cm fra karmen, således at ma heller ikke i hængselsiden kan komme til skade.

Det giver naturligvis en døråbning, der må bli ca. 15 cm smallere end ved normale hængsler.

Døren har også den fordel, at den ikke smækker med et brag ved gennemtræk.

Fabrikanter: Roto-Swing Door Co., 3110 N. Walke Oklahoma City, U.S.A. *BC-*

Kilde: Architectural Record. No. 6/61.

Tagrender i store længder

En af fordelene med typehuset skulle være den, man skulle kunne få præfabrikerede dele, hvorv tidsrøvende tilpasning skulle kunne undgås på bygg pladsen. Som eksempel på en lille arbejdsbesparen detalje kan nævnes, at til et typehusbyggeri i d nordlige del af U.S.A. har man til 250 typehuse fre stillet 500 tagrender, der er 13,84 m lange i net husets længde. Det betød hurtig oplægning og spare lodning, og det vil nedsætte reparationsomkostni gerne.

Tagrenderne blev bestilt hos Republic Steel Corp ration, Canton 5, Ohio i 0,5 mm forzinket plade. *BC-*

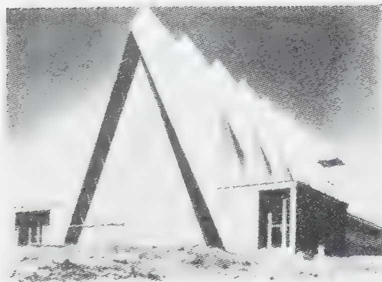
Kilde: Die Bauzeitung no. 3–61.

Vinyl udvider arkitekternes udtryksmuligheder

En kirke i St. Louis i U.S.A. er for nylig blevet dækk med et særligt plasticprodukt, en hvid vinyl.

Taget er af træ. Det går på visse steder lige fra jo den til rygningen, og det har en karakteristisk for med 9 spidser. Det er klart og enkelt i konstruktion udseende. På taget blev sprøjtet en vinylmembra

Det usædvanlige tag har en skalkonstruktion krydsfinér. Der er to lag, hver på 3/8″ med 4″ lu

mellemrum. Vinylen består af 3/8 mm tykt lag vinylgrunding, hvorpå der er et to gange påsprøjtet overtræk, således at hele overtrækket er 1 mm tykt. Sprøjtningen skete med trykluft ved ca. 20° C.

Man har jo ikke langtidserfaring med dette materiale, men forsigtigt anslås levetiden til ca. 10 år, efter hvilket tidsrum det kun skulle være nødvendigt at sprøjte et let opfriskningslag på.

For alle eventualiteters skyld agter man hvert tredie år at foretage en grundig inspektion af taget.

Taget er lysende hvidt, og laboratorieundersøgelser og prøver lover, at den hvide farve er lysbestandig. Det kan miste lidt i glans, men glansen kommer igen gennem en afvaskning.

Fabrikanter af vinylovertrækket: Union Carbide International Company, New York 17, U.S.A.

BC-TT

Asfalt
– det ældgamle og genfundne byggemateria[le]

4000 årig materialelære

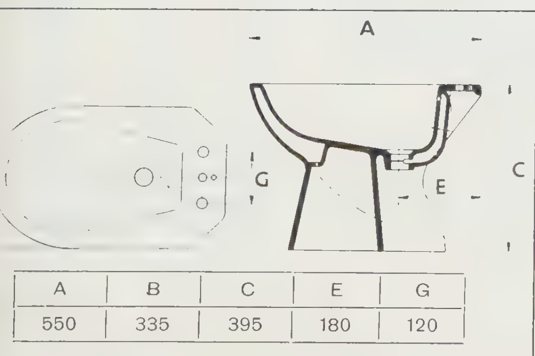
For 5000 år siden eksisterede der en blomstrende as-faltindustri i Mesopotamien. Det er først i vor tid, man er blevet klar over det, for asfalt gik helt i glemmebogen i næsten 3000 år. Det var i begyndelsen af det 18. århundrede, at en græsk læge, der tillige var professor i græsk ved universitetet i Bern, genopdagede asfalt, da han fandt en asfaltgrube i Schweiz.

Lægen hed Eirimis og under et besøg i Neuchatel i 1711 fandt han i Val de Travers det asfalt, der skulle komme til at spille så stor en rolle for ham og for den moderne bygningsindustri. Med iver kastede han sig over studiet af det mærkelige nye stof, og snart kunne han meddele de schweiziske myndigheder, at asfalt ville være yderst anvendeligt til vejbygning.

Han gik på stadig jagt efter nye asfaltforekomster, men først i 1730 fandt han dem i gruberne i Limmer i nærheden af Hannover og i 1735 i Seyssel i Rhinedalen. Han offentliggjorde flere værker, og naturligt nok var hans første tanke, om asfalt ikke kunne være anvendeligt til medicinsk brug. Han mente det, og han mente også, at det måtte være værdifuldt i parfumetilvirkningen „formedelst sin fordampelige natur", som han skrev, men han indså dog ret hurtigt, at asfalt kunne blive fortræffeligt til husbygning og veje.

Ifö Carezza

A	B	C	E	G
550	335	395	180	120

Der hører et bidet til det komplette badeværelse - en forudsætning for fuldkommen, personlig hygiejne. Det elegante Carezza bidet er med sin moderne formgivning desuden en pryd i badeværelset. Ligesom de øvrige Carezza-modeller - håndvask og kombinationskloset - findes bidet'et i hvidt og fire moderne pastelfarver: blå, gul, grøn og grå.

Generalagentur: MAX SIBBERN

Svanemøllevej 122 - Hellerup - Helrup * 9595

Oldtidens historieskriver interesserede sig for asfalt

I oldtiden var asfalt et skattet produkt til balsamering af døde, til at fremstille krigsmedailler af og til forarbejdning af smykker og kvindeprydelser, – det har man været klar over i mange år, men at asfalt har været udbredt til bygningsbrug, er først klarlagt i den nyeste tid.

Allerede Herodot fortæller om asfaltkilder ved Is (der i dag hedder Kirkud) i Mesopotamien og om asfaltbrønden i nærheden af Arderikka (i dag er navnet Kirab) i Persien, og han angiver stedet som 210 stadier fra Susa.

Herodot er den første forfatter, der har fortalt om små, runde sivbåde, der blev gjort vandtætte ved at man påførte et asfaltlag på ydersiden – akkurat som det sker den dag i dag med de såkaldte „Guffas" i Irak. Han fortæller en del om „Asfalton", en blanding af asfalt og strå, der brugtes til bindemiddel i husbygningen, hvor der anvendtes sten eller tegl.

Forøvrigt har Xenophon omtalt en fæstningsmur i Medien, hvis tegl blev sammenholdt med asfalt.

Asfalt blev først og fremmest brugt som bindemiddel

Asfalt er et uhyre stort og spændende emne, men vi er kun interesserede i brugen af asfalt til husbygning og vejarbejde, og vi bemærker da først, at til oldtiden[s] veje blev asfalt ikke anvendt som dækmateriale, me[n] til bindemiddel mellem stenene.

Materialet bliver i almindelighed brugt, hvor ma[n] skal have et plastisk, men vejrbestandigt og tungt smelteligt emne. Da ren asfalt let smelter, måtte ma[n] altså tilsætte et eller andet stof.

Man har analyseret blandinger fra Mesopotamien og fundet, at man i den fjerne fortid har blandet fra 11,6 til 39 dele asfalt med indtil 85 dele mineraler (kalksten eller sand) og 3–5 dele strå eller hø. Der e[r] også brugt kalk og små mængder teglstøv på steder hvor disse ting har været let tilgængelige.

Det er kun i Mesopotamien, at man i oldtiden brugte asfalt i byggeriet, og ren asfalt er kun anvend[t] ved bygningen af det store friluftsbad i Mohenjo-Daro. Der er intet bevis ført for påstanden om, at man ha[r] brugt asfalt i stedet for mørtel ved bygningen af pyramiderne i Ægypten.

I Mesopotamien havde man hverken sten eller træ. Kun i Nord-Assyrien fandtes disse materialer, og derfo[r] var man henvist til at bruge asfaltblandingen. Fra d[e] nordlige provinser fik de sydlige imidlertid sten [i] bytte, men de blev selvsagt så dyre, at de kun kunn[e] bruges til tempelbygning og paladser. Man tilbyttede sig også træ, for daddelpalmernes stammer er uden brugsværdi i bygninger.

(Teksten fortsættes side A 834)

EN TEKNISK REVOLUTION

det pyrostatiske* oliefyr bentonette

præsenteret af

et pyrostatiske oliefyr, der arjder efter helt nye principper, ndetegnes ved den korte intenre flamme af enestående stabiet, som giver uovertruffen varmeeffekt for de færst mulige penge. Pyrostatfyret passer til kedler fra 2 m² - 4 m² og forbrænder BP gasolie og P fyringsdiesel.

* *Et pyrostatisk oliefyr har et instabilitetstal mindre end 3 %*

Fremragende fyringsøkonomi og enestående driftssikkerhed

Flammen er stabil under alle forhold og brænder helt sodfrit.

Helt pulsationsfrit - yderst lydsvagt.

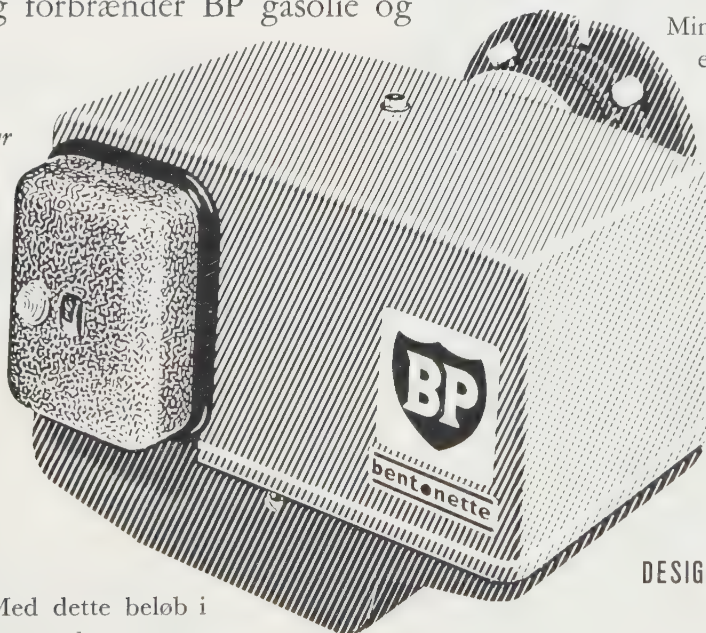
Kræver ingen udmuring af kedlen (intet varmespild).

Stærkt forenklet el-installation.

Fotoelektrisk flammekontrol (fotomodstand) indbygget i brænderhovedet.

Minimalt strømforbrug - som en læselampe.

Monteres med KOMBISTAT (kombineret kedeltermostat og overkogssikring.)

DESIGN: SIGVARD BERNADOTTE

400.- kr. er nok. Med dette beløb i lbetaling kan De erhverve det pyrostake BENTONETTE fyr på meget fine tingelser. – Restbeløbet over indtil 3 . I BP's afdragsvilkår er rentetillægget attefradragsberettiget.
r. 1.550,- excl. inst.

Henvend Dem til Deres installatør eller få nærmere oplysninger hos BP Olie-Kompagniet A/S: **Aalborg,** Rørdalsvej, tlf. 2 44 88 . **Aarhus,** BP-Huset, Havnen, tlf. 2 98 22 . **Fredericia,** Vesthavnsvej, tlf. 28 11 . **Odense,** Kongensgade 54–56, tlf. 12 46 60 . **København,** St. Kongensgade 45, tlf. MI 54 55.

Asfalt gjorde tegl brugelig

De første teglsten blev naturligvis fremstillede med hænderne og som plader, hvis ene overflade var krum. Senere forbedrede man fremstillingen ved hjælp af træforme, og teglstenene målte ca. 14×14×2,5 tomme. Og senere igen begyndte man at fremstille tegl i særlig kunstfærdigt, modellerede forme, hvorved det færdige produkt fik dekorative opgaver.

Men oldtidens tegl var i sammenligning med vor tids teglprodukter bløde og porøse, og det skyldtes, at man ikke i ovnene kunne opnå større temperaturer end 550–600° C. Disse porøse sten blev alligevel omskabt til et værdifuldt fast og bestandigt byggemateriale til fortræffelige mure, der har modstået årtusinders indvirkning, da manglerne blev udbedrede af den indtrængende asfalt fra bindemidler.

Navnet asfalt må søges i dette forhold, for ordet kommer af det gamle græske ord „Asfaltos", som direkte oversat betyder „sikker" og det gik næsten uændret ind i romernes, franskmændenes, englændernes og i endnu flere sprog.

Sumererne blev de første

Man mener at kunne fastslå, at den første viden om asfalt må sumererne havde indvundet. De var babylonernes forgængere i Eufratdalen og rådede der i ca. 1800 år fra 3800–2000 år f. K. Mellem Nilen og Indus lå der i dette lange tidsrum flere asfaltlejer, som side delvis er forsvundet eller opbrugt.

I 1931 blev der foretaget arkæologiske udgravnin ger i Tel-Asmar små hundrede kilometer nordøst fo Bagdad, og man fandt bygninger, som sumerern havde opført i tiden fra 3200–2900 f. K., og i diss bygninger var der brugt asfalt til bindemiddel i teg mure og gulve, og ydermurene var dækket med asfal som også var brugt til trapper, der var pudsede, og t opmuring af badekar.

I 1923 blev der i Mohenjo-Daro i Indusdalen fu det en asfaltblanding, der indeholdt tegl, gips og o ganisk materiale, og den sad i et tommetykt lag på t mure, der stødte op til hinanden. Til fremstilling a mosaikker, der jo udformes af små farvede marmo stykker og andet hårdt materiale, finder man mang steder, at bindemidlet har bestået af den blanding man fandt i større mængde i Mohenjo-Daro.

Ægypterne kendte asfalt

Mellem årene 2500 og 1500 f. K. har man ogs anvendt asfalt i Ægypten til balsamering af de død Videnskabsmænd har tidligere påstået, at man ku anvendte harpiks, men omhyggelige undersøgelser ha vist, at også asfalt har været brugt, og der findes fo øvrigt stadig genstande, der har været dyppede i fly dende asfalt, i de ægyptiske grave fra dette tidsrum

(Teksten fortsættes side A 83

ARKITEKTENS *eget hus*

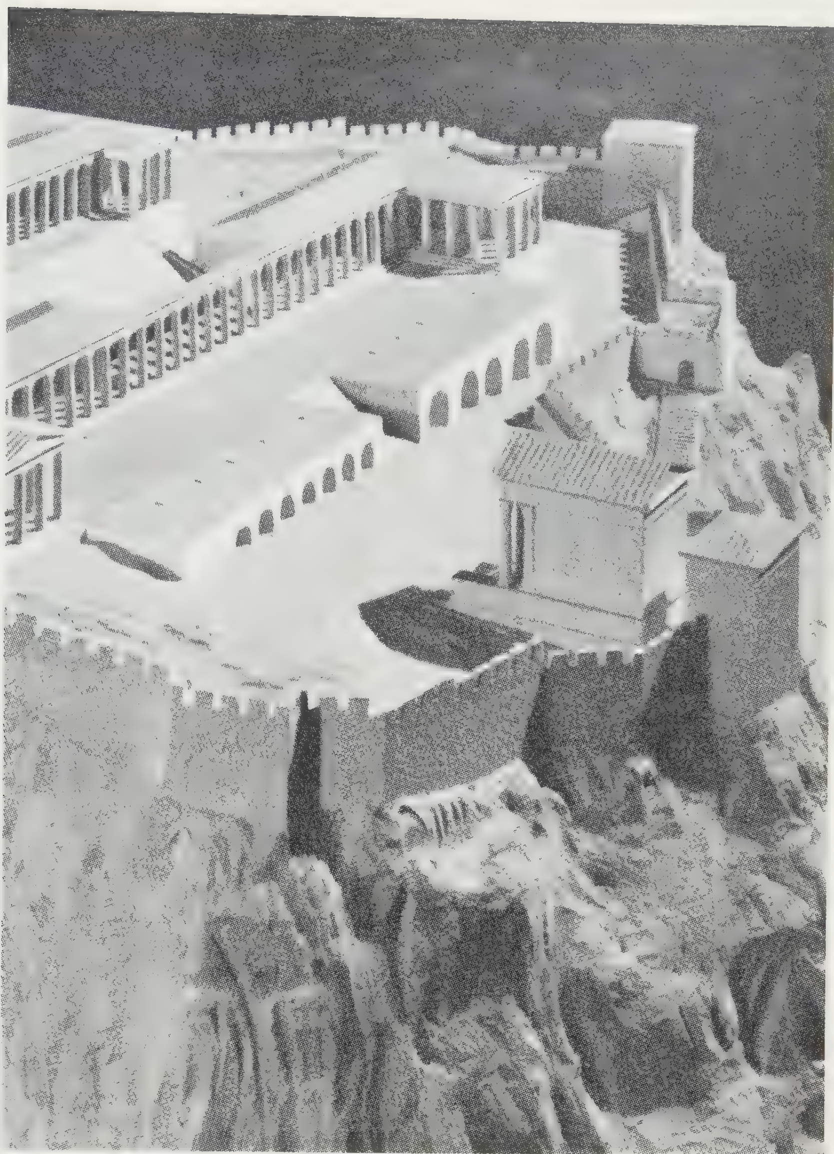
12

K. Boeck-Hansen, arkitekt, m.a.a. Eget hus i Odense

af Ejnar Dyggves seneste arbejder er et re-
né af de arkæologiske studier af Lindos på
odos, konkluderende i en rekonstruktion af
ropolen. De første undersøgelser blev udført
Chr. Blinkenberg og Kinch i 1902-1914.
r vises den rekonstruerede plan og udsnit af
dellen, der findes på Nationalmuseet (efter
ndos – Feuilles et Recherches. 1902–1914 et
52. G. E. C. Gad 1960)

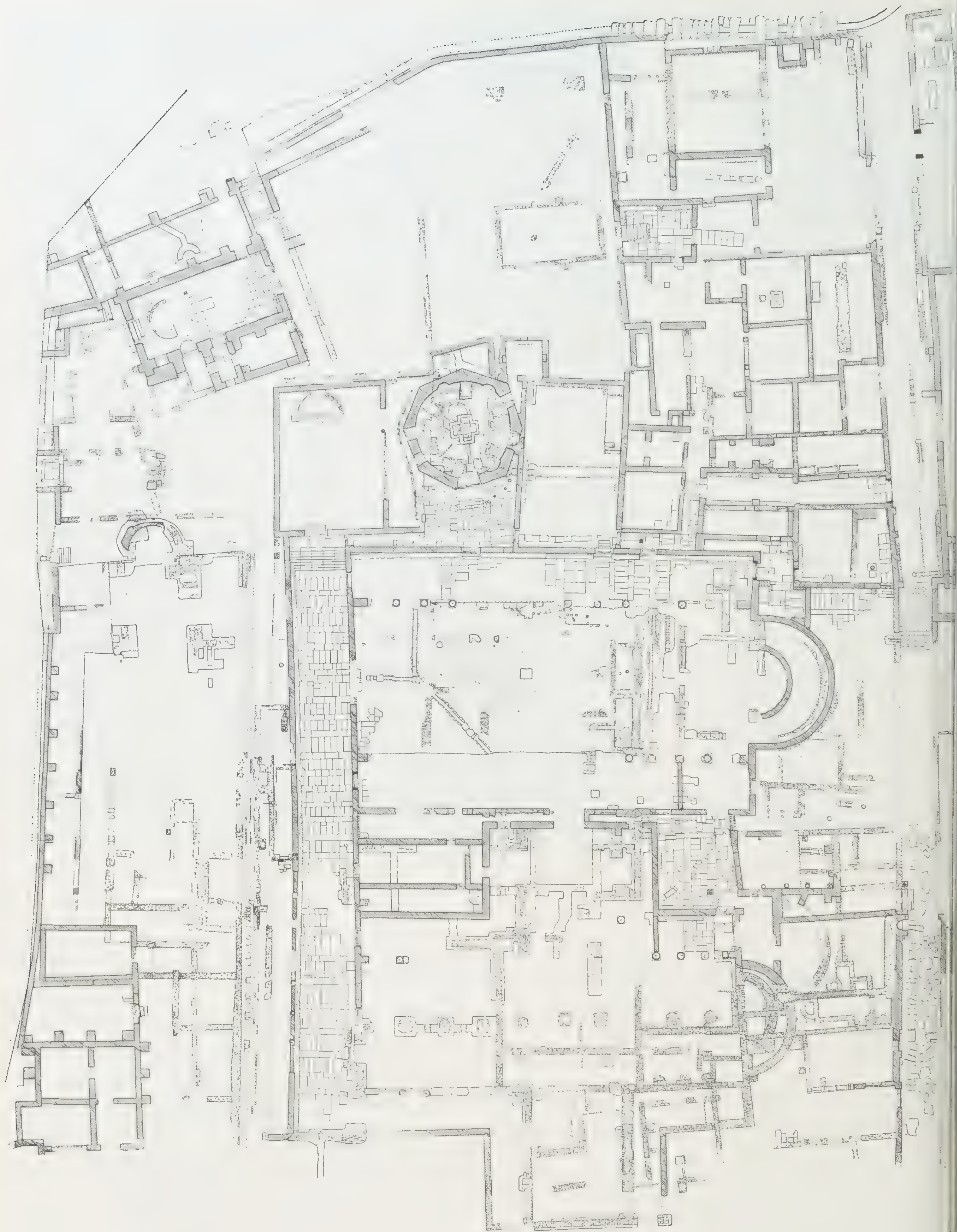

JNAR DYGGVE

ggve skriver selv i en lille biografi, at han kom at leve to liv. Ét liv som udøvende arkitekt, oven-bet i sin ungdom en revolutionær avantgarde-itekt. Og ét liv som arkæolog, forsker og kunst-toriker. Det sidste kom i årenes løb helt til at over-le det første. Han opnåede at blive kendt verden r som en af nutidens betydeligste forskere, og han v hædret og æret i en grad, som meget få er blevet . Han blev æresdoktor ved universiteterne i Oslo i Beograd og ved Technische Hochschule i Mün-n. Han blev æresborger i Salona i Dalmatien, i idale i Norditalien og, ligesom Frederik Poulsen, isolonghi i Grækenland. Og han blev æresmedlem en lang række institutioner, deriblandt Akademisk Arkitektforening. I en artikel i anledning af hans 70-års-dag for 4 år siden her i tidsskriftet (Arkitekten 1957, side 321), hvori Poul Erik Skriver, Helge Finsen og Axel G. Jørgensen skriver om ham, er der også gjort rede for æreshverv og udmærkelser.

Dyggve var født i Leepaja i Letland, og han levede sin barndom og ungdom på Ålandsøerne, i Finland og i Sverige. Hans studietid faldt i Helsingfors, og under denne periode kom han i kontakt med førende personligheder inden for moderne finsk kunst, hvad der fik stor betydning for hans senere udvikling. Han boede i sine studieår hos maleren Albert Edelfelt, der var ven med Krøyer, Thaulow og Zorn, og var den første europæer i finsk kunst. Og han havde som tegne-

Plan af det episcopale center i Salona, 1:600. Det er et af de største og interessanteste anlæg fra den oldkristelige tid.
Planen viser et godt indtryk af det enorme arbejde i marken, der ligger bag Ejnar Dyggves arkæologiske resultater. Hver indtegnet sten er som et p… træ, nøjagtig placeret og karakteriseret. Derved kommer de sammenhørende dele til at fremtræde som helheder, der skiller sig ud af et tilsyneladen… virvar. Gætteriet reduceres til et minimum, og den intuition der fører til en ærkæologisk slutning eller en rekonstruktion, bliver sikrere

rer på Atenæum arkitekten Armas Lindgren, der iere blev partner med Saarinen og Gesellius, og n var med til at skabe det ry, som finsk arkitektur r bevaret sidenhen. Saarinen var stærkt præget af enerskolen, og Dyggve blev gennem ham påvirket Jugend- og Art Nouveau-bestræbelserne. Da han ev elev på Akademiet her i København, reagerede n derfor stærkt mod Nyrops og Kampmanns natio-lromantiske opfattelse eller rettere imod, at disse ofessorer, – der var kun to dengang – der ikke selv bejdede direkte med historiske stilarter som Mel-hl og hans skole, dog vedblivende fortsatte med eldahlskolens stilstudier. Vi skulle stadig dengang, nkring 1912, i ældste klasse udføre tre projekter, et ntik stil, et i middelalderlig og et i renaissancestil. e eneste lyspunkter i alt dette stilmageri var enkelte de yngre lærere, Holsøe, Holger Jakobsen, Henning ansen og først og fremmest Wanscher, der brød ed Beaux-Arts atmosfæren ved at holde en forelæs-ngsrække om Frank Lloyd Wright, der lige var evet opdaget af Berlage og Ashbee, men i øvrigt var nske ukendt både i Amerika og Europa.

Dyggve blev førende for en lille oppositionel gruppe studerende, der protesterede mod denne akade-isme, og han fik stor betydning for denne gruppe. an var den fødte fører. Hans intelligens, hans myn-ge fremtræden, hans stærke blik og hans åndfulde sen gjorde ham selvskreven til at være ledende. Han r også ældre end vi andre. Han har selv skrevet i denne ungdomstid i bogen om Povl Stegmann, og t er naturligt her at gengive hans synspunkter med ns egne ord:

„Omkring århundredeskiftet skete der ting i byg-ngskunsten ude omkring, som kunne fænge ved eer og målsætning og inspirere til selvstændige skridt nimod en arkitekturerkendelse. Men disse ny almen-ropæiske bestræbelser gik udenom vort danske instakademi. De blev med flid holdt borte fra dervisningstimerne, og litteraturen herom slap ikke lenfor, den fik et non approbatur fra Akademiets e. Under sådanne forhold måtte en kættersk reak-n vokse frem. Nogle af eleverne dengang sluttede da også sammen i en gruppe, eller celle, efter at ve prøvet arkitekturskolens undervisning længe nok at indse dens utilstrækkelighed. Sammenholdt med tus i dag, ses det tydeligt, hvor underudviklet ar-ekturskolen dengang var i teknisk og analytisk nseende, og hvor svagt den med sine stilartblan-ger stod i den æstetiske diskussion.

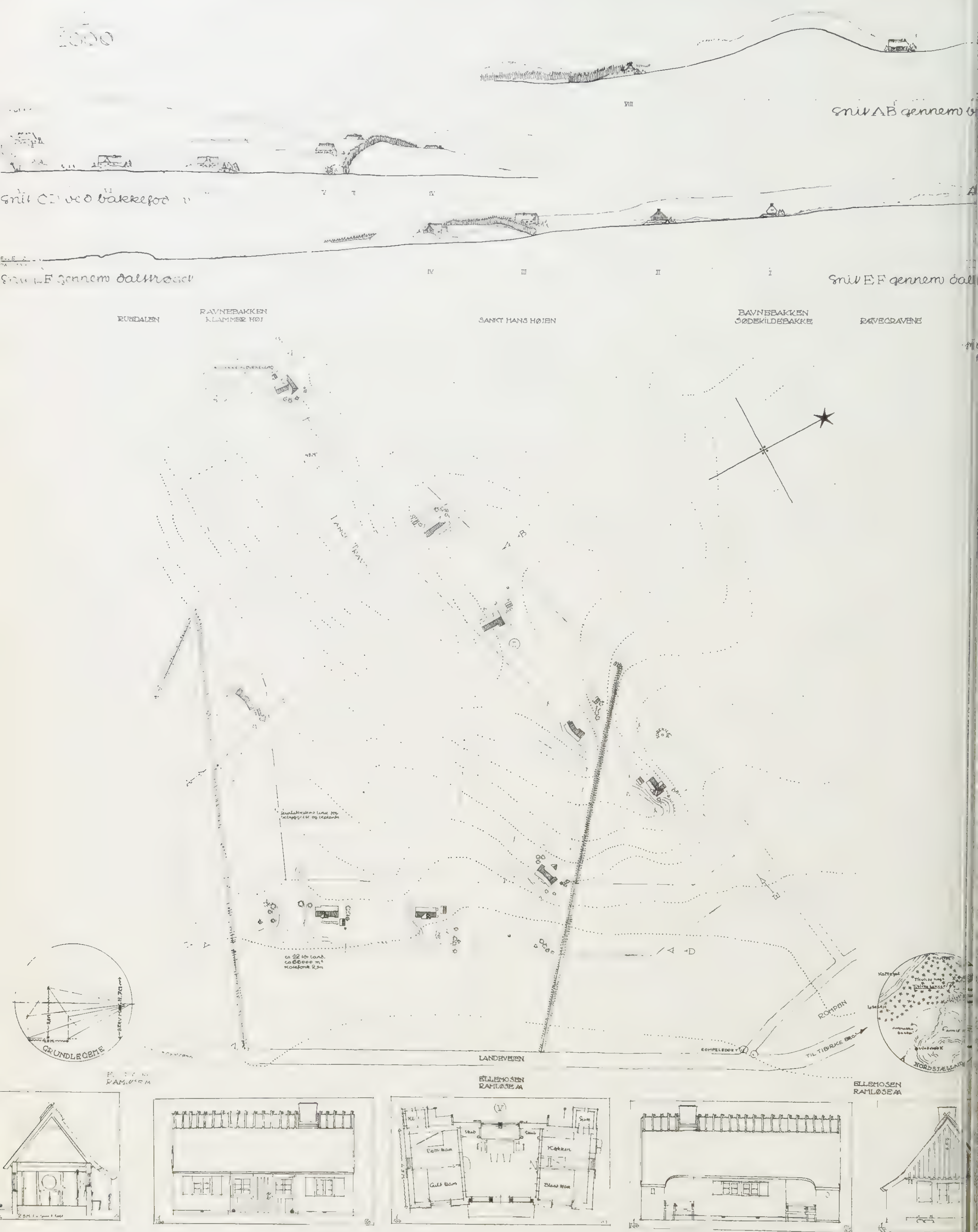
For disse elever var skolens mangler utålelige, og følte sig hæmmede i deres personlige udvikling. t, de så hen til, så ud som et manifest, de ville tage oblemerne op i teoretisk renset skikkelse og definere mmenhæng og love. De ville, at systematisk tænk-g satte sig spor i arbejdsdispositionen, og at denne e alene fik et tegnerisk, men også et skriftligt ud-k. Og de ville nå til en skærpet sansning for mate-lets tekniske ejendommeligheder. De ville endelig nå, at tidens ændrede samfundsstruktur fik tilbørlig flydelse på arkitektuddannelsen.

Disse elever var, da vi begyndte i januar 1910, kun fire: Mehrn Ludvigsen, Otto Valentiner, Aage Rafn og jeg. Hurtigt opdagede vi Kay Fisker, lidt yngre, og vi fandt senere frem til flere, til Axel G. Jørgensen, Ingrid Møller, Volmar Drost, og Povl Stegmann. I en periode var også malerne Jens Adolf Jerichau og Asger Bremer med. Det blev en sluttet kreds.

Ad to veje gik vi frem mod vort mål. Dels stillede vi os nutidsopgaver, dels undersøgte vi, hvordan for-melle opgaver var bleven løst i ældre tid. De praktiske opgaver var fælles, men bearbejdedes af deltagerne hver for sig. Gennem en funktionsanalyse blev opgaven opløst i dens komponenter, og denne analyse blev omsat i et formsprog, bestemt ved egenskaberne hos det valgte materiale. For at pirre rumfornemmelsen hændte det, at vi betragtede den kubiske masse i for-hold til en indført fjerde dimension, et begreb, som først i den nyeste tid, takket være filmen, er nået til anvendelse i kompositionsteorien.

Omend ikke i praksis, så dog i teori, var den stil vi søgte, hævet over tiden, dens idé lå skjult bag sten-øksens form, bag faget i det danske bondehus, bag landsbykirkens grundplan, og bag værktøjets kon-struktive udformning. Vort program var at holde de historiske stilarter uden for nuets bygningskunst. Og dog gik vi ikke udenom det historiske studium. Tvært-imod, jeg har nævnt, at vi fandt det nødvendigt at undersøge ældre tiders arkitektur og håndværk. Vi gjorde det gerne. Lærerige analogier kunne påvises. Materialet og dettes rigtige behandling studeredes. Måske forstår man lettest hvilke iagttagelser der havde værd og, jeg tør sige det, hvilke bevidste betragtninger, der bar os frem, når man slår op i Foreningen af 3. decembers opmålinger af 1914 fra det sanerings-dømte kvarter omkring Vognmagergade og Lande-mærket. Jeg tror, at dette studium gav os det hold-bare grundlag, på hvilket vi kunne stå selvstændigt over for det man dengang i arkitekturens praksis for-stod ved moderne form.

Nogle af os berejste landet for at indsamle formelle eksempler, og kredsen tog samlet en regionsunder-søgelse op, og bearbejdede samspillet mellem arki-tektoniske enheder inden for en større helhed, en forløber til den senere naturfrednings- og byrecogno-scering. Sideløbende frugter af disse historiske studier var bl. a. påvisningen af en reticularmetodik i ældre dansk arkitektur og de tilgrundliggende rytmiske re-lationer. Da kampen mod spiret på Frue kirke var opgivet, rejste vi sagen pany i en motiveret skrivelse til Akademiets direktør, og en ny og dennegang re-sultatrig protestadresse blev følgen. Vi var ganske klar over, at byens silhuet med de skønne tårne ville vinde ved dette mægtige spir, men bag vort initiativ lå en etisk arkitekturbetragtning, som var karakteristisk for den modernistiske opfattelse. Vi blev kaldt omvæltere og internationalister. Vi vidste selv bedre – at vi var vor kunst hengivne, at vor selvstændighed var os på-tvungen, en kritisk nødvendighed, at vi ikke ønskede at arbejde stedløst, men under tilhørigheden til vort land. Vi var dertil alle enere.

Del af bebyggelses- og udstykningsplan, mål 1:2500 i Tibirke bakker samt hus nr. 5, mål 1:250

Vort lille samfund havde ikke et mål i sig selv. Det
r en skole. Lokalet lå, de sidste år, i Frederiks Hospi-
i længen mod Bredgade, fyldt med bilæggerovns-
ader og smukke gamle ting, mest fundet af os selv
d udgravninger i København. Vore aftenmøder
rede en fem-seks timer med tegning, kritik og større
skussioner. Mangen tanke har jeg senere sendt disse
nge aftener, hvor vi sad bøjet over tegnebrædtet i
rnemmelse af et gensidigt tillidsforhold, som gjorde
gdomstiden let."

Foruden disse programpunkter fra Dyggves egen
nd har også Axel G. Jørgensen skrevet om den
., og jeg henviser også til denne artikel (Arkitek-
1 1957, s. 328).

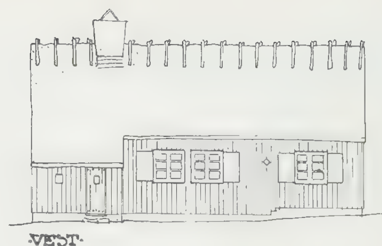
Desværre synes der ikke at foreligge nogen af Dygg-
s arbejder fra hans studietid. Jeg har gennemgået
væsentlig del af hans materiale, og det ser ud, som
1 han har tilintetgjort alle sine akademiarbejder
konkurrenceprojekter, hvad der fra et historisk
ıspunkt er meget beklageligt. Han deltog i mange
nkurrencer, bl. a. Lukaskirken i Aarhus, en skov-
villon i Maribo og mange flere. Projekterne var
ort set et kollektivt arbejde udført af hele gruppen.

Dyggve kom ikke som udøvende arkitekt til at
gge meget, men der foreligger en lang række
ojekter fra hans hånd. Det område, hvor hans be-
dning var størst var den landskabelige bebyggelse.
an projekterede omkring 1916 en udstykning i
birke bakker og byggede selv en række små sommer-
liger i dette smukke terræn. Udstykningen blev
retaget med en enestående fornemmelse for de land-
abelige skønheder, og gennem servitutter og restrik-
ner lykkedes det ham at undgå den ødelæggelse,
n byggeri næsten altid forårsager i et landskab.
an har i det næsten halve århundrede, siden projek-
: blev udarbejdet, fulgt Dyggves plan og servitutter.
ıgang burde man, og særlig nu i disse år, hvor det
este af Danmark bliver ødelagt af sommerhusbe-
ggelse, gøre regnskabet op og konstatere, hvor frem-
gende og rigtige hans dispositioner har været.

Dyggves arbejde med denne udstykning førte til
nær kontakt med naturfredningsarbejdet her-
emme. Han har også på dette område gjort en
or indsats. Han sad i 37 år, fra 1920 til 1957, i
vedbestyrelsen, i forretningsudvalget og i teknisk
ıvalg for Naturfredningsforeningen, og han har
revet interessante betragtninger om landskab og
byggelse og om storby og indsønatur. (Natur-
edningsforeningens årsskrift 1924 og 25). Dyggve
orde et stort, men forgæves arbejde for at redde
rdrup Krat fra udstykning og bebyggelse, ligesom
n kæmpede imod, at Tårbæk kirkegårds udvidelse
elagde et stort stykke af Dyrehaven.

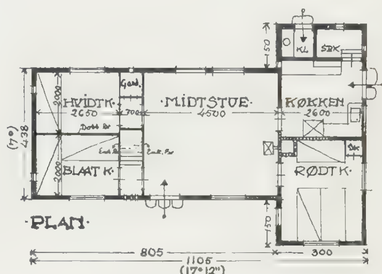
Naturfredning var ikke populær i de år. Poul
enningsen og hans kreds var stadig ude efter
ruckmann og naturfredningsfolkene, og hvis man
lle kaldes moderne, sluttede man sig til denne kri-
. Dyggves synspunkter, hans propaganda og hans
et landskabelige byggeri har imidlertid overlevet
viser hans teoriers værdi.

Feriehuse i Tibirke bakker

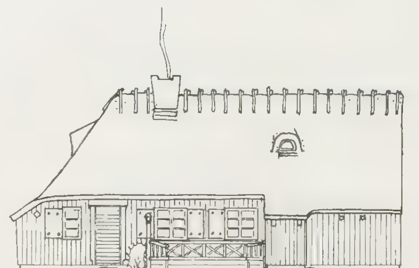

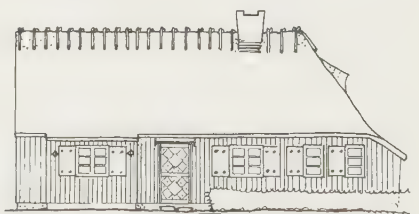

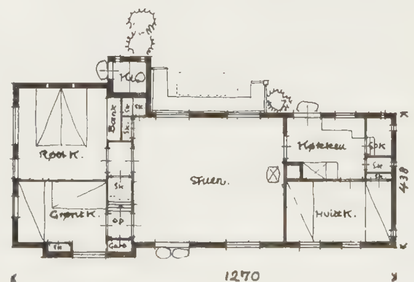

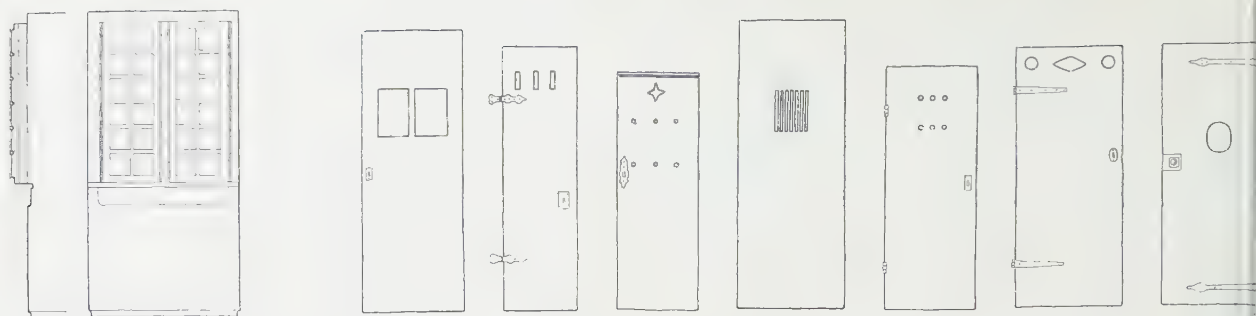

Hus nr. 2, Mål 1 : 250

Hus nr. 1 Mål 1 : 250

Vindue og dørtyper fra baghuset, Vognmagergade 30. 1:50. Målt af Ejnar Dyggve og Kay Fisker i 1910

Det var et tab for dette arbejde, da Dyggve trak sig ud af det. I de handelsprægede metoder, der i de seneste år kendetegner naturfredningsarbejdet, savner man hans fornemme saglighed og store indsigt.

Dyggve udførte i midten af 20-erne et stort bebyggelsesforslag til arealet nord for Grundtvigskirken, en bebyggelse med en- og toetages rækkehuse i en mere neutral Ivar Bentsen-stil end hans yngre projekter.

Den historiske forskning begyndte tidligt. Allerede i akademitiden udførte vi en mængde opmålingsarbejder. Opmåling var dengang ikke obligatorisk på Akademiet. Professor Hans J. Holm havde i sin tid foretaget enkelte større opmålingsrejser med studerende, og Kampmann fortsatte i beskedent omfang dette arbejde. Men derudover foretog vi selv en mængde opmålinger. Vi målte som foran nævnt i Vognmagergade i området omkring det første Gutenberghus, en bydel, der blev saneret omkring 1910. Det karakteristiske var, at det var de beskedne anonyme huse vi målte op, nøgterne detailler af døre og vinduer, og ikke de store monumenter. Også hele bymiljøer, som Dyggve omtaler det ovenfor. F. eks. arbejderbyen omkring geværfabriken i Hellebæk.

Dyggves historiske arbejde antog efterhånden en mere videnskabelig form. Under og lige efter første verdenskrig blev han grebet af interesse for de metriske systemer og de klassiske proportioneringsregler, som Macody Lund, Wilh. Marstrand og Wanscher også beskæftigede sig med, Marstrand i det imponerende værk om Arsenalet i Piræus og oldtidens byggeregler. Dyggve offentliggjorde flere afhandlinger om disse teorier „Om Store Mariendal og Metodik“ (Arkitekten 1919, s. 245) og „Christiansminde“ (Arkitekten 1919, s. 399). Endvidere „Ad Quadratum“ (Arkitekten 1921, s. 228).

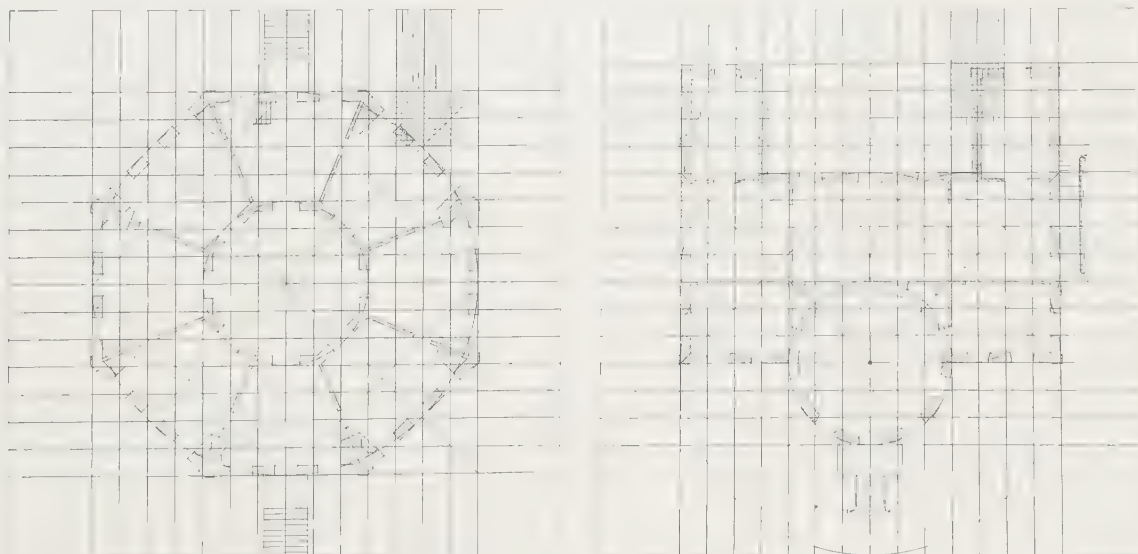
Dyggve udførte også i de år en række opmålinger for Nationalmuseet. Han gled dog snart ind i det internationale arbejde. Tilfældet førte med sig, at det blev Sydøsteuropa, der først og fremmest blev hans arbejdsfelt. Foranledningen var et tilbud fra Johannes Brøndsted om at deltage i Rask Ørsted Fondens e[…] pedition til Salona i 1924. Arbejdet varede kun nogle[…] måneder, men det var nok til at opbygge hans intere[…] for hele dette område og de store opgaver, der vent[…] der. Hans arbejde blev hurtigt påskønnet. Han […] tilbud om at blive tilknyttet Salona museet, og h[…] blev af den jugoslaviske regering udnævnt til kons[…] vator for de historiske monumenter i Dalmatien, […] stilling han beklædte i en årrække. Disse arbejder […] senere fulgt op af store undersøgelser på Balkan[…] Grækenland, i Nordøstitalien og på Rhodos. Han […] arbejdet med Diokletians palads i Split, som allere[…] Robert Adam var med til at udgrave. Han […] rekonstrueret det episkopale center i Salona og […] romerske amfiteater samme sted, teatret i Stobi […] tempelområdet i Kalydon. Senest har han vide[…] bearbejdet Chr. Blinkenbergs og Kinch's rekonstr[…] tion fra århundredskiftet af Akropolis i Lindos […] Rhodos. Næsten alt tegnematerialet til disse arbej[…] udførte Dyggve selv med sin smukke og meget p[…] sonlige tegneteknik, der var næsten uforandret g[…] nem årene.

Under krigen, hvor han var henvist til at arbejd[…] Danmark, foretog han for Nationalmuseet de me[…] forbløffende undersøgelser af Jellinge højene og […] viste det store trekantede gudevig.

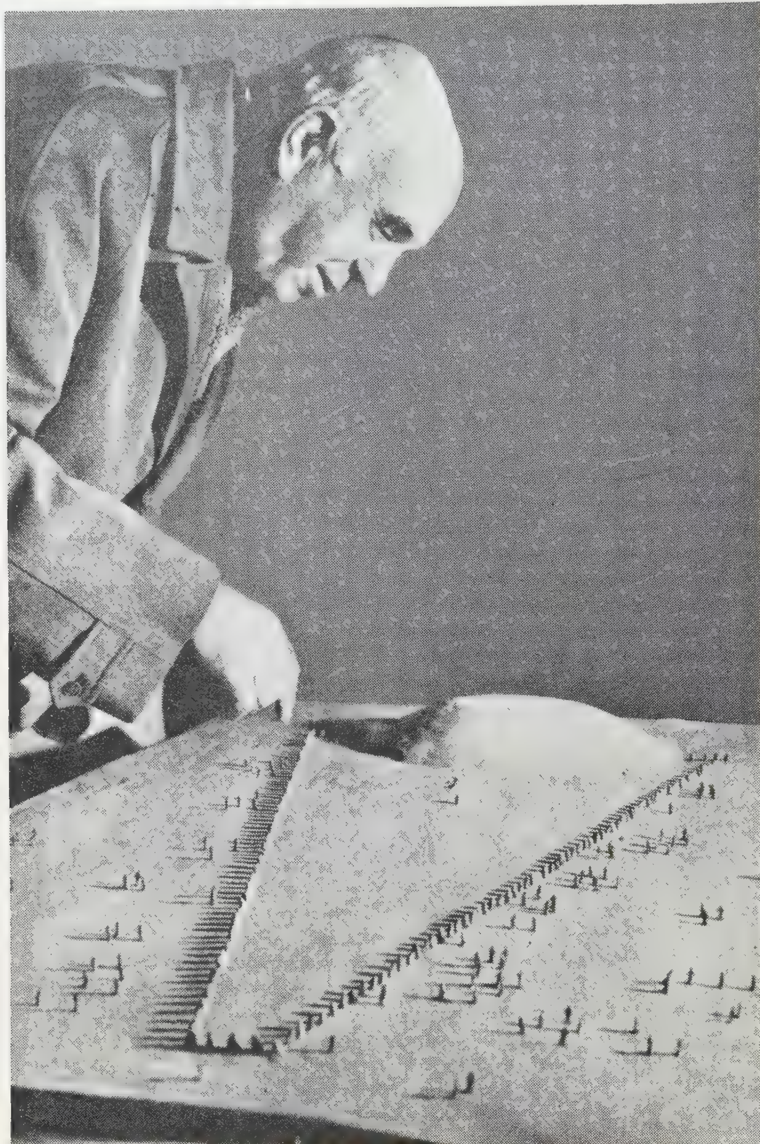
Der skal mod til at være arkæolog. Brøndsted […] kaldt ham en fantasifuld og dristig forsker. Han […] aldrig været bange for de paradoksale synspunkt[…] men man har endnu aldrig kunnet påvise, at han […] taget fejl. Brøndsted skriver „at han havde den g[…] forskers fremragende kvaliteter, nemlig en arkite[…] sammensluttende forenende indstilling over for det[…] lernes mangfoldighed, en landskabselskers følsom[…] sans for et terræns former, for spillet mellem natur […] menneskeværk og en humanists kundskabsfylde. En[…] lig og ikke ringest en arbejdende markarkæologs e[…] for konstateringer og fantasi til kombinationer. H[…] fik i naturgave arkæologens fornemste værktøj: […] skarpe indfølende blik."

Kay Fi[…]

Ejnar Dyggve var i sin studietid optaget af metodiken i arkitekturen. I 1919 skrev han i Arkitekten en artikel om Store Mariendal og Metodik. Heri påviser han, at modulen a (= 1°) er samlet i et modulbindt $b = 4a$ eller, hvad der er vigtigere, planimetrisk $b^2 = 16a^2$. Delingen 1:2:3:2:1 er karakteristisk

I samme artikel analyseres en række andre bygninger, deriblandt Frydenlund. Til venstre tegning efter Thura 1725. Til højre Frydenlund ca. 1800 efter opmåling af Carl Brummer. Modulet $a = 12''$, $b = 5a$. Den karakteristiske deling er 2:3:2, som den kendes i en lang række antikke bygninger

Ejnar Dyggve fotograferet 1951 ved modellen af gudev i Jelling, rekonstrueret af ham efter de udgravninger 1941, der bragte ny viden om dette vældige oldtidsanlæ Udgravningerne blev ledet af Johannes Brøndsted Ejnar Dyggve

Ejnar Dyggve, der var født 17. oktober 1887 og som døde 6. august i år, havde en meget stor litterær produktion bag sig havde vundet megen anerkendelse. Vi bringer her en oversigt over nogle få af de vigtigere begivenheder i Ejnar Dyggves l

Udgravninger m. m.: Dalmatien 1922–23 og 1929–32. Stobi i Makedonien 1932. Kalydon-gravninger 1932 og 1935. Thessalonika 1939 og 1953. Cividale 1947–48. Rhodos 1952 og Mljet i Adra 1954.

Medlem af direktionen for Ny Carlsbergfondet fra 1946. Medlem af bestyrelsen for Ny Carlsberg Glyptoteket.

Tildelt C. F. Hansen medaljen 1950.

Medlem af Kunstakademiet og af akademirådet 1934, af Videnskabernes selskab, af Société Historique Yougoslave 1936, æresdoktor ved Oslo universitetet 1946 og ved universitetet i Beograd 1947. Æresborger i Solin (Salona) 1947, i Misolongi 1949 og i Cividale 1952. Vicepræsident i Association Internationale des Etudes Byzantines 1948. Medlem af Norske Videnskapsakademi 1949. Æresmedlem af Société Nationale des Antiquaires de France. Vicepræsident i Comité International d'Histoire de l'Art 1955.

Ejnar Dyggve har skrevet en lang række afhandlinger bl. a.: Recherches à Salone I (1928) og bind II (1933). Das Theater von Stobi (1939). Forschungen in Salona (Wien, 1939). Probleme des altchristlichen Kultbaus (1940). A Sacophagus Lid with Triclimarch (1942). Das Laphrion der Tempelbezirk von Kal don, Oriental and Classic Archeology (in Danish Scienti Activities during the Second World War, 1946) Via Ruinta (1947) Diokletians Palads (1947). The Royal Barrows at Jelli (1948) Funktionalismen i Amfiteatret (1950). Redaktør, s. Otto Norn, af Danmarks Bygningskunst 1955.

Ejnar Dyggve har i årenes løb skrevet en del artikler i Arkitekte Blandt andet kan nævnes følgende:
Om store Mariendal og Metodik, 1919, side 245. Christia minde, 1919, side 399. Akademiet og architekturskolens lærepla 1920, side 31. Børsen i Petrograd, 1920, side 129. Om Nyr 1921, side 181. Ad quadratum 1921, side 228. Om kastell 1921, side 241. Frederiksberg Bakke, 1921, side 333, Østadr tisk Architektur, 1922, side 222. Finsk Arkitektur, 1923, side 2 Glücksborgernes Kapel, 1923, side 305. Tibirke Kirkegaa 1925, side 59. Alea-Athena Templet i Tegea, 1926, side 1 Udstykning i Ordrup Krat, 1926, side 441.

acade mod syd med hovedindgang

Plan og facade 1 : 800

Offentlig projektkonkurrence om gymnasium i Tårnby

Dommerkomiteens generelle bemærkninger

Det har været konkurrencens formål at få fremskaffet projekter til en hensigtsmæssig og tidsvarende gymnasieskole indrettet efter faglokalesystemet. Specielt ønskedes mulighederne for løsning af et faglokalegymnasiums interne trafikproblemer og for en ordning af elevernes spise- og opholdsforhold belyst.

Det er dommerkomiteens indtryk, at den afholdte konkurrence har givet mange smukke løsninger af de stillede opgaver, både hvad angår helhedsløsningen og detailløsningen. Der er igennem konkurrencen fremkommet ideer og forslag, som ikke alene kan danne et udmærket grundlag for opførelsen af et gymnasium i Tårnby Kommune, men som også den kommende tids store gymnasiebyggerier vil kunne drage nytte af. Dette gælder i særlig grad løsningerne af fagklasseskolens hovedproblem: Indretningen af centralområderne og deres funktion samt denne skoleforms særlige trafikproblemer.

De præmierede løsninger må i denne henseende betragtes som gode forslag, selv om der kan rettes kritik mod visse enkeltheder, som det bliver den kommende tids opgave at klare.

Konkurrencen har vist, at danske arkitekter i stigende grad forstår fagklasseskolens problemer og arbejder sig frem mod mere og mere formålstjenlige løsninger.

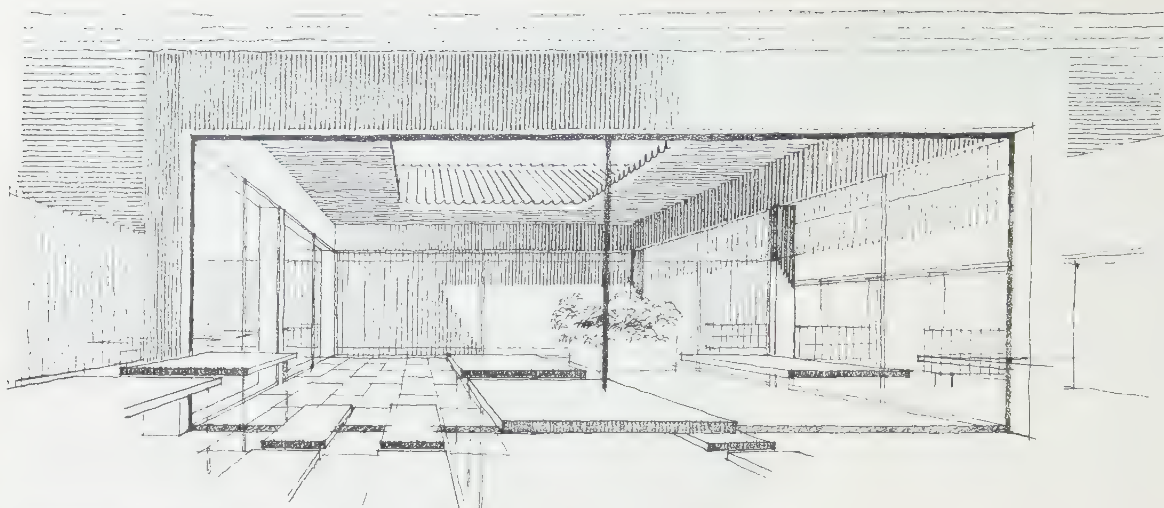
Halldor Gunnløgsson og Jørn Nielsen: Gymnasium i Tårnby. *Konkurrenceprojekt tildelt 1. præmie*

Dommerkomiteens bemærkninger

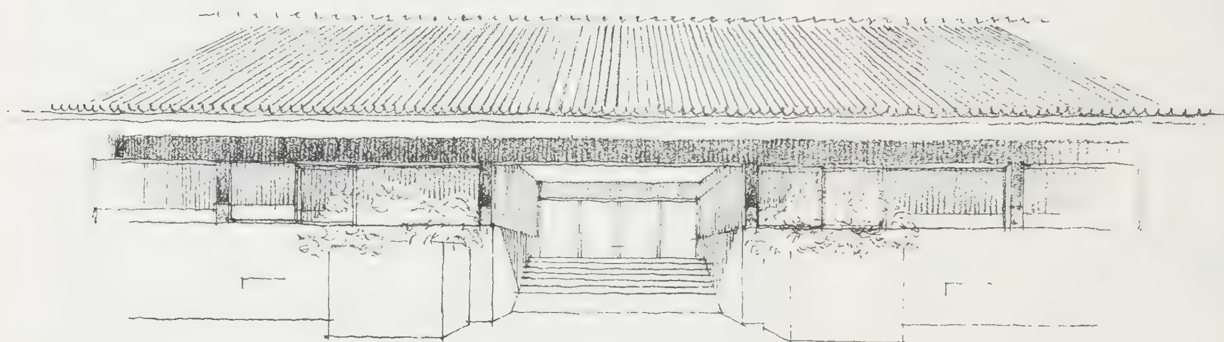
Forslaget må fremhæves for sin overordentlig klare og rigtige disposition på såvel arealet som i relation til den omliggende bebyggelse.

Planløsningen imødekommer på alle punkter de stillede krav, og det er lykkedes at sammenføje de klart grupperede undervisningslokaler med såvel interne som externe opholdsarealer til en velfungerende helhed af høj kvalitet, og forslaget er med sine enkle virkemidler af stor arkitektonisk styrke. Den viste udformning af centralgarderobe, de små gårdes opholdsterrasser samt legepladsen tilgodeser på en meget tiltalende måde de særlige krav, denne skoleform stiller.

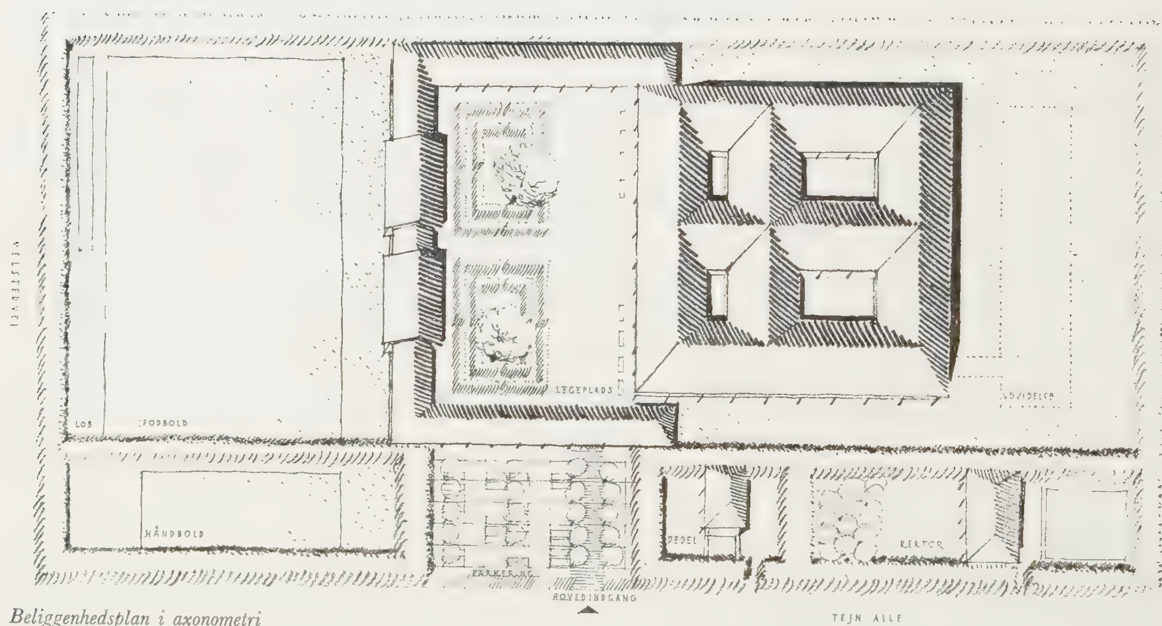
Biblioteket er dog som i næsten alle øvrige forslag forkert placeret. Det bør anbringes i den humanistiske afdeling.

Nordligste gård set fra forhallen

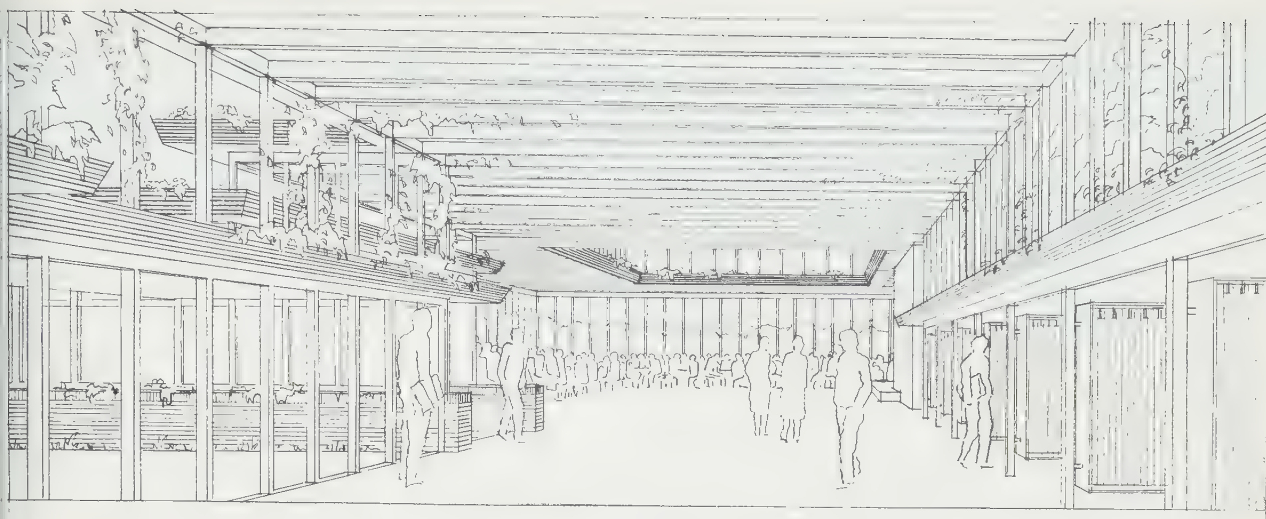

Indgang fra legeplads til skolens hovedbygning

Beliggenhedsplan i axonometri

Halldor Gunnløgsson og Jørn Nielsen: *Gymnasium i Tårnby. Konkurrenceprojekt tildelt 1. præmie*

Harald Plum: Gymnasium i Tårnby. *Konkurrenceprojekt tildelt 2. præmie. Perspektiv af centralgarderoben åbnet mod salen*

Plan og facade 1:800

Harald Plum: Gymnasium i Tårnby. *Konkurrenceprojekt tildelt 2. præmie*

Dommerkomiteens bemærkninger

Bygningerne er velplaceret på grunden med en tiltalende og nænsom udformning af havearealerne omkring hovedbygningen.

Hoveddispositionen er klar med korte ganglinier mellem de enkelte klassefløje og centralgarderoberne, der er velplaceret udfor hovedindgangen. Afstanden mellem de nordlige klassefløje burde forøges, så gensidig forstyrrelse klasserne imellem kan undgås.

Anvendelse af scenerummet til sangundervisning er problematisk og en effektiv adskillelse imod salen vil volde vanskeligheder i lydmæssig henseende.

Samlingssalens kontakt med forhallen er god og spisepladsernes placering forekommer udmærket – selv om det afsatte areal er for lille og burde forøges. Den arkitektoniske udformning af forslaget som helhed virker let og tiltalende.

Gang ved centralgarderober

Plan og facader 1 : 800

Arne Gravers og Johan Richter: Gymnasium i Tårnby. *Konkurrenceprojekt tildelt 3. præmie*

Dommerkomiteens bemærkninger

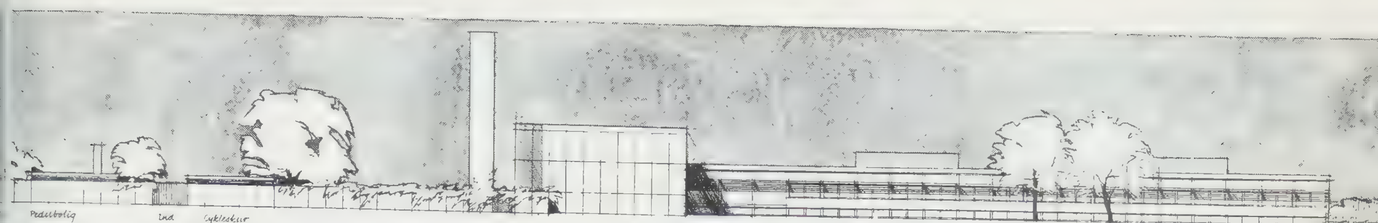
Skolen er placeret rigtigt på grunden. Man har specielt hæftet sig ved den smukke placering af hovedbygningen, der ligger omgivet af haveanlæg på alle sider. Funktionærboliger og parkeringsarealet ligger upåklageligt.

Planudformningen er klar med et overskueligt gangsystem og med en overbevisende central placering af fællesrummene samlingssal, garderobe- og skabsrum og spisepladser.

Dog mener man, at den foreslåede udformning af spisepladserne, som der iøvrigt er for få af, ikke er tilfredsstillende løst. Samlingssalens samspil med grønnegård og gangsystem er smukt. Hovedindgangens placering i bygningens hjørne forekommer arkitektonisk svag.

Man har savnet en redegørelse for gymnastiksalsfløjen i såvel plan som facade. Denne fløj ligger desuden uheldigt og af vejen for den øvrige skole.

Facaderne er pæne, men lidt summariske.

lfacade

an og facade 1:800

er. Holst, Erik Holst og Aage Holst: Gymnasium i Tårnby. *Konkurrenceprojekt indkøbt*

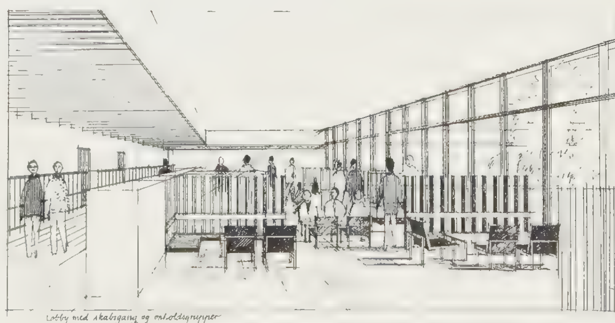
ommerkomiteens bemærkninger

uationsplanen er i sig selv upåklagelig, men hovedindgangsholdene med adgangsstien langs funktionærboligernes haver for uklare.

Hovedideen i planudformningen er god, og den er smukt formet, men det store centralrum virker overdimensioneret, cielt da projektet indeholder en særlig spisesal.

Man har derudover kritiseret indblikket fra centralrummet til lokalerne, som vender ud til grønnegårdene.

Facaderne er smukke og vel gennemarbejdede.

Plan 1:800

Perspektiv af samlingssal med scene

Poul Jensen og Sven Sture Müller: Gymnasium i Tårnby. *Konkurrenceprojekt indkøbt*

Dommerkomiteens bemærkninger

Forslaget er en interessant og elegant løsning af en to etages gymnasieskole.

Af brugsmæssige grunde må aulaprincippet i en skole som den foreliggende anses for uheldigt.

Trappeforholdene er uafklarede, og indgangsreposen i for hold til den forsænkede garderobe virker ikke overbevisende Det skal anføres, at salen i sit princip ikke er løst på tilfreds stillende måde. Forslaget indeholder imidlertid mange smukk og veludførte enkeltheder.

uset i Herning

begyndelsen af september afholdtes i Herning en skandinavisk ggeudstilling med H. M. dronningen som protektrice og et æsidium så fint, at det burde have lokket alt folket af huse. ıd os i flæng nævne nogle af præsidiets medlemmer: Udenrigsinisteren, boligministeren, kirkeministeren, formanden for AL, formanden for AA i Jylland, formanden for Arkitekternes ypehuskontor og mange flere, bl. a. samtlige redaktører i Herng (af hensyn til offentligheden).

Det er dygtige folk i Herning, der har forstand på klæder. u'ved om ikke skrædderne i „Kejserens nye klæder" var fra amrum herred.

Og hvad var det så H. M. dronningen og det fine præsidium stede glans over? Der var de sædvanlige vaffeljern, fritureıgere, grillpander, massageapparater, strikkemaskiner og fidusalerier. Men der var også stilmøbler fra Sverige og almuemøbler ı Norge – formodentlig af hensyn til det nordiske.

For ikke at fortegne billedet må det nævnes, at der var en ret or udstilling af udmærket norsk brugskunst. Der var også nydeçe danske møbler og moderne malerkunst af anerkendte folk. en afdeling af udstillingen, dette navnlig refererer til, var i erninghallen og her var den ideelle indsats repræsenteret af *lehuset på landet.* Hustypen er resultatet af en konkurrence ıskrevet af „Husmandshjemmet". Typen, der er tegnet af Brogaard, var som udstillingsarrangement opbygget af lette egge og nydeligt møbleret af F.D.B. Den velplanlagte type ıkte stor interesse og er et betydningsfuldt skridt mod en højelse af boligstandarden på landet.

Udstillingens anden afdeling på dyrskuepladsen bestod dels friluftsstande og dels af tre store haller, interimistisk opført stålrør og overdækket med plasticfolie. Norge, Sverige og Danark havde fået hver en hal. Danmarks tre gange så stor som ver af de andre.

Centralt i hver hal var med lette vægge opført et typehus. et norske var Boligdirektoratets hustype 108, bebygget areal ; m². Det svenske var Kungl. Bostadsstyrelsens hustype 115, ebygget areal 87 m² + kælder under halvdelen af huset. Det ınske var typehuskontorets nye, større type på bebygget areal 2 m². I modsætning til det danske kan de norske og svenske per opføres uden arkitektbistand, og det forholdsvis enkle ojektmateriale kan erhverves overordentligt billigt. Prisen dækr næppe mere end trykudgifterne.

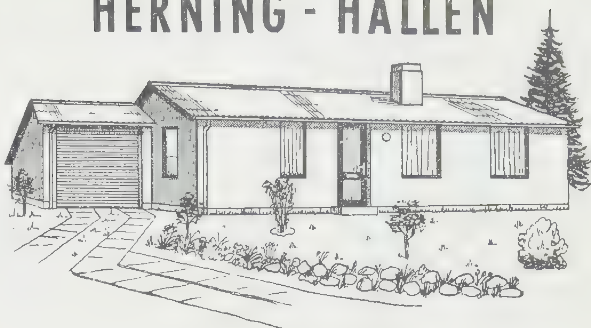
De i kataloget offentliggjorte finansieringsplaner kan ikke uden dere sammenlignes, men derfor er det alligevel overraskende, det danske, med en egenkapital på ca. 10.000 kr. vil kræve ånedlige udgifter på ca. 488 kroner, mens det norske med en genkapital på ca. 20.000 kr. kun kræver månedlige udgifter på ı. 165 kroner. For det svenske er de tilsvarende tal 5.300 kr. 271 kr.

Forskellen skyldes først og fremmest det meget høje renteniveau Danmark.

Muligheden for at se disse typehuse, eller rettere typehusplaner 1:1, var udstillingens forsonende moment. Som udstillingsrangementer var de pænt og ordentligt gennemført.

En hel del firmaer i byggematerialebranchen havde lagt meget bejde i at gøre deres stande smukke og instruktive – men dstillingsarrangementet som helhed var rodet, uden samlende é og uden form. Skidt var blandet med godt – til skade for det ode og til urimelig gavn for det dårlige. Et sideløbende oplysngsarbejde savnedes fuldstændigt.

En informationsstand for typehuse viste sig at være en stand r „Folkehuset", der leveres på lempelige vilkår af en såkaldt kitekt i en mindre jydsk by. Type 4, bebygget areal 110 m², leveres for ca. 37.000 kroner. Hvem kan slå den? Og kvaliteten er der ikke noget i vejen med. Vi citerer fra brochuren:

Fra forsiden af en tryksag om „Folkehuset"

„Der opsættes tagrender og nedløbsrør.

Elektrikerarbejdet udføres fra måler efter nærmere tegning med fornødne lampesteder og stikkontakter samt ringeanlæg. Belysningslegemer i køkken, vaskerum og toiletrum er includeret i prisen.

Alt malerarbejde og tapetopsætning udføres på håndværksmæssig måde.

Der isættes 2 lag 3 mm glas i alle opholdsrum, i vaskerum 1 lag 3 mm glas og i toiletrum 1 lag kathedralglas (uigennemsigtigt).

Der er i det hele taget lagt vægt på, at alt arbejdet er includeret i prisen, således at huset er fuldstændig færdig til indflytning uden ekstra udgifter".

Ifølge brochuren er typen godkendt af boligministeriet. Hvilket viser sig at være uden boligministeriets viden.

Det var på mange måder en lærerig udstilling. *S*

Building Bulletin

Undervisningsministeriet i England udsender et lille periodisk tidsskrift under navnet Building Bulletin, i hvilket man kan orientere sig om næsten alt inden for planlægning af skolebyggeri. Det normale hefte, der i størrelse og omfang omtrent er som „Det Bedste", giver læseren i såvel tekst som tegninger og fotografier en all round orientering om en række faktorer, der spiller ind, når man projekterer skolebyggeri.

De enkelte afsnit er fortrinsvis bygget op over eksisterende materiale, og man skal ikke forvente en billedbog om ny skolearkitektur. Ikke des mindre virker den, med sin sammenblanding af emnerne, inspirerende, og man frapperes ikke mindst over den frihed, man møder i udformningen af de nyere engelske skoler. Planerne til disse bygninger virker snarere, som var det store énfamiliehuse, og man får et velgørende indtryk af, at især efterkrigstidens skolebyggeri kan være præget af en uformel indstilling, der tilsyneladende er kommet pædagogikken til gode, såvidt det kan tydes af de fotografier, der er taget i undervisningstiden.

Udover en række større og mindre skoletyper, har man også mulighed for at sætte sig ind i en lang række tekniske og økonomiske problemer, spændende fra tagformer og tagmaterialer til inventardetaljer og lignende.

Building Bulletin forhandles herhjemme af Arnold Buscks Boghandel. *F. M.*

Studieophold i Rom

Bestyrelsen for Det danske Institut i Rom meddeler, at der er stillet midler til rådighed til stipendier til studieophold ved Det danske Institut i Rom, dels af Dronning Ingrids romerske Fond og af Tuborgfondets Kunstnerlegat. Ansøgninger må indsendes til institutets bestyrelse, c/o Undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 21, København K, *inden 10. oktober 1961.*

Repræsentantskabsmøde i D.A.L.

Efterårets repræsentantskabsmøde i D.A.L. afholdes lørdag den 7. oktober i Kunstindustrimuseets sal, Bredgade 68, København.

Som sædvanlig vil der være adgang for medlemmer af D.A.L. til at overvære mødet.

Konkurrence om nye møbeltyper

Møbelfabrikantforeningen i Danmark har i samarbejde med *Landsforeningen Dansk Kunsthaandværk* udskrevet en officiel konkurrence om nye møbeltyper, hvor man indbyder danske tegnere og arkitekter til at fremkomme med forslag. Det er konkurrencens formål at få forslag frem til nye hensigtsmæssige møbler, der er velegnede til fremstilling i større serier på danske møbelfabriker, og det er hensigten at lade de *præmierede og indkøbte forslag udføre til Møbelmessen i Fredericia* i maj 1962, i håb om dermed at give en ny impuls til dansk møbelproduktion.

Det er den største møbelkonkurrence, der er udskrevet herhjemme med 20.000 kr. i samlet præmiebeløb, og med en 1. præmie på 5.000 kr. Ingen præmie bliver mindre end 1.000 kr. Der er også i programmet udarbejdet nøje regler for de efterfølgende produktionsaftaler, således at konkurrenceudskriverne håber på, at denne konkurrence vil animere møbeltegnerne i Danmark og lokke idéerne frem, idet programmet ikke er holdt til et enkelt område, men er gjort ret rummeligt.

Den stadigt stigende konkurrence i eksporten kræver en ekstraordinær indsats fra den danske møbelindustris side. Situationen på hjemmemarkedet gør også en sådan indsats nødvendig, idet møbelindustrien her møder en konkurrence fra de kapitalkrævende anskaffelser af T.V.-apparater, køleskabe, biler o. lign. Her har det betydning at få skabt fornyet interesse om hjemmet selv og dets møbler, og dette håber man, at konkurrencen vil bidrage til.

International konkurrence om Peugeot-bygning

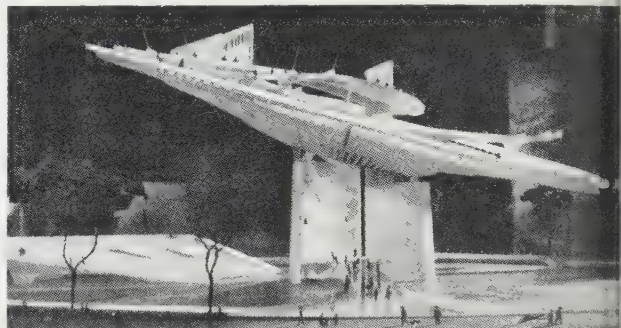
De franske Peugeot Automobilfabrikker har udskrevet en international konkurrence om en bygning, der skal rumme fabrikkernes argentinske hovedsæde i Buenos Aires. Programmet er godkendt af UIA. I dommerkomiteen sidder internationalt anerkendte arkitekter. 1. præmien, der tillige udgør en del af honoraret, er på 5 mill. pesos (over 400.000 d. kr.). Der er ialt 10 præmier. Indregistreringsfristen udløber den 30. september. Afleveringsfristen er 12. januar 1962. Nærmere oplysninger fås ved henvendelse til DAL's sekretariat, Bredgade 66, København K, Minerva 1290.

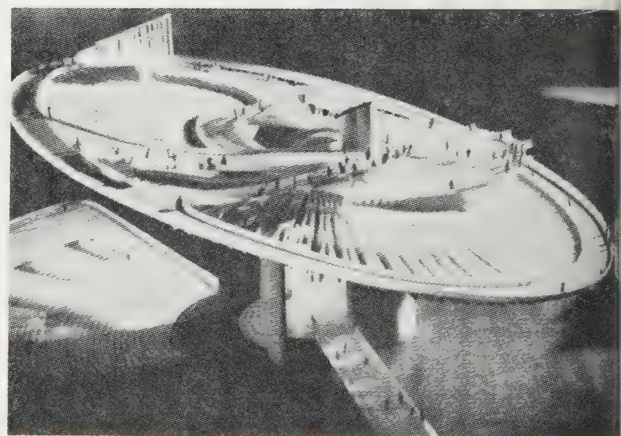
Museumssucces i U.S.A.

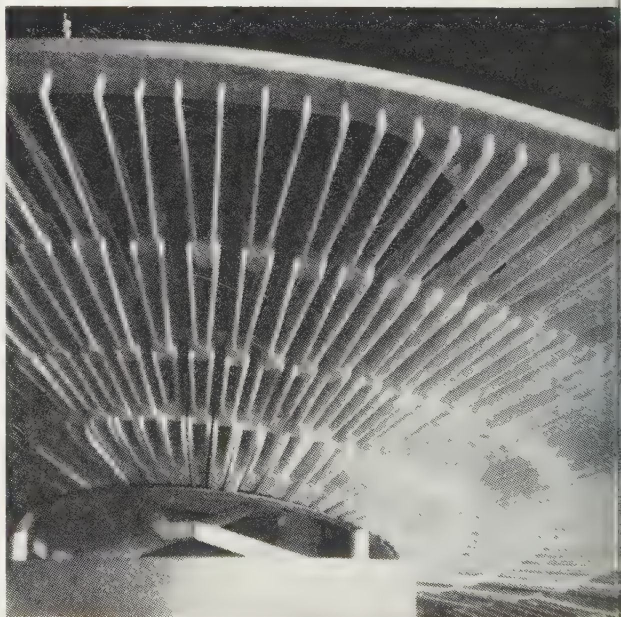
Den danske udstilling af historisk og moderne kunsthåndværk „The Arts of Denmark" er nu sluttet på De Young museet i San Francisco efter at være besøgt af godt 235.000 gæster. Museet meddeler, at det er den største publikumssucces, det overhovedet har haft. Kun den berømte udstilling af kunstskatte fra Wien, som også blev vist herhjemme, har nået et lignende besøgstal, nemlig 245.000, altså 10.000 mere, men så havde den også åbent i omtrent det dobbelte tidsrum. Besøget i San Francisco er godt det dobbelte af besøgsantallet i New York, Chicago og Minneapolis tilsammen. Udstillingen går nu i lidt nedskåret form til Los Angeles, hvor den åbnes 27. september.

Intet er umuligt

Alt kan lade sig gøre. Folk kan fare jorden rundt 25 gange i ét hop og uden buler parkere deres fartøj præcis, hvor det passer dem. Hele byer kan overdækkes med kupler og herunder lagdeles med platforme til ethvert formål – så det er en nem sag at opføre en enkelt månebetragtnings-platform med en diameter på 100 meter. For at vise, hvad man kan lave med cement i denne rumalder, har Portland Cement Association, New York, bedt arkitekt Paul Rudolph, dekan ved Yale universitetets arkitektu skole, skitsere den her gengivne *galaxon* (galakse er et stjern system analogt med mælkevejssystemet). Platformen er tænk opbygget af præfabrikerede betonelementer, lagt i flere ring uden på hinanden, udkraget fra en central ring støbt på stede Denne ring understøttes af to krumme vægge og på inderside af disse fører rullende trapper og elevatorer op til platformen Ad gangbroer kommer man ud til den ydre gang, som skal vær en slags rullende fortov. På platformen skal der placeres restauran forskellige udstillinger og planetariske observations-platform Platformens hældning skulle efter sigende lette de besøgend betragtning af himmelrummet – selvom man vel ikke skal ligg ned, men stående i normal lodret stilling alligevel må lægg nakken tilbage.

Spækket med isolering i Polarhavet

Skønt vandets temperatur synker til ÷2° C, udfolder der sig et rigt dyreliv i polarhavene. Hvalrossen kan blive næsten 4 m lang og veje 1500 kg, og ligesom sælerne har den et spæklag, der er afgørende for isolationen.

Havet er ligeså rigt som det er dybt. Et sandt mylder af liv bevæger sig lige fra overfladens lyse vand til de bælgmørke grave i havbunden 10.000 m nede. I 400 m's dybde kæmper den 20 m lange kaskelot med den frygtelige blæksprutte, der kan opnå en længde af 15 m. Det største af alle nulevende dyr findes også i havet. Det er blåhvalen, der måler 33 m og vejer 150 tons. Veltilpas i et 40–60 cm tykt spæklag boltrer hvalen sig i vandet. Mennesket kunne skaffe sig et tilsvarende mikroklima ved at spise sig til et anseligt fedtlag, men foretrækker dog klædedragten. Når vi er indendøre, lægger vi noget af tøjet for at tilpasse os stuens mikroklima. Med årene er det lykkedes at udvide dette mikroklima til at omfatte hele huset. Ikke mindst indenfor de sidste 25 år er det blevet økonomisk fordelagtigt at have det lunereindendøre bag det uforgængelige og højisolerende Rockwool.

jubilæumsudstillingen Liv og Varme om det skabte mikroklima, 15. sept. – 1. okt. i Axelborg

Biblen er også kildemateriale

Ifølge biblens beretning har Noah (2500 f. K.) bestrøget sin ark med asfalt både ind- og udvendigt.

Udgravninger har fastslået, at man har brugt asfalt til opmuring af Jerikos mure, og til Babelstårnet har det samme materiale været anvendt. De babyloniske konger var fremragende bygmestre, der prøvede på at overtrumfe hinanden gennem storslåede arbejder. De byggede veje, beskyttelsesvolde mod Eufrats voldsomme højvande, paladser, administrationsbygninger og templer. Vi har i dag de motivtekster bevarede, der blev indgraverede i tegl, og hermed verdens første materiallære, for på disse tegl finder man formlen for asfaltblandinger nedskrevet.

Man dyppede træstammer i asfalt – særlig poppeltræ – og brugte dem i bygningskonstruktioner, og man dyppede de vigtigste sten i kuppel- og buekonstruktioner for at de bedre kunne binde.

En tysk videnskabsmand, professor Reuther, har fundet, at Babylonerne ofte strøg ydermurene først med ler og senere med asfalt.

1000 m tunnel under floden

Vandbeholdere, kar og lignende blev tætnede med asfalt, og bindevirkningen i murværk er så stor, at det selv med vore tekniske hjælpemidler kan være svært at rive ned. Kong Semiramis (ca. 700 f. K.) byggede en 1000 meter lang tunnel under Eufrat. Han brugte tegl sammenholdt af asfalt til arbejdet, og tætning foregik også med det. Da Nebukadnezer skulle ge opbygge Babylon gav han ordre til, at man skulle a vende asfalt. Det vidner indskrifter om. Man h blandt andet en tekst, som beskriver den 23 met brede hovedgade, der førte fra kongepaladset til d nordlige bymur. Brolægningen på denne pragtga var sammenbundet med asfalt.

Også i Nebukadnezers tempel blev det brugt.

Fra hans tid stammer også den 370 fod lange b over Eufrat. Den er bygget på teglstenspiller, der bl sammenholdt med asfalt som bindemiddel, men yde ligere er hele den underste del udvendigt bestrøg med samme materiale.

Kongens kanalsystem havde været umuligt at bygg uden kendskab til asfalt.

Det var i kong Nebukadnezers tid, man begyndte blande ler med asfalt, men det må senere været gå af brug, for i den sidste babylonerkonges tid (ko Nabonis, der regerede fra 555 til 538 f. K.), brug man kun ren asfalt. Fra 538, da alt formentlig h været kaos, glemte man af uopklarede grunde he brugen. Asfalt gik totalt i glemmebogen.

Asfalt blev brugt i Europa

Det er interessant og taler stærkt til fordel for asfa at bygningsdele, hvori det indgår, har holdt sig i 3000 år. Men også i bronzetiden (ca. 100 f. K.) ve

man med sikkerhed, at der her i Europa blev bru asfalt til pæle, før de blev nedrammede. Det har m talrige beviser for i Genéve, Neuchatel, Bienne, Z rich og Konstanz. Men også her gik brugen i glemme bogen i næsten 2000 år, for i vor tid at blive anven i vid udstrækning – ganske vist mest som et kun produkt, der er barn af vor teknik, men brugt i sto mængder, fordi også kunstproduktet har de samm gode egenskaber, som de fjerne oldtidsfolk havde o daget. *BC-*

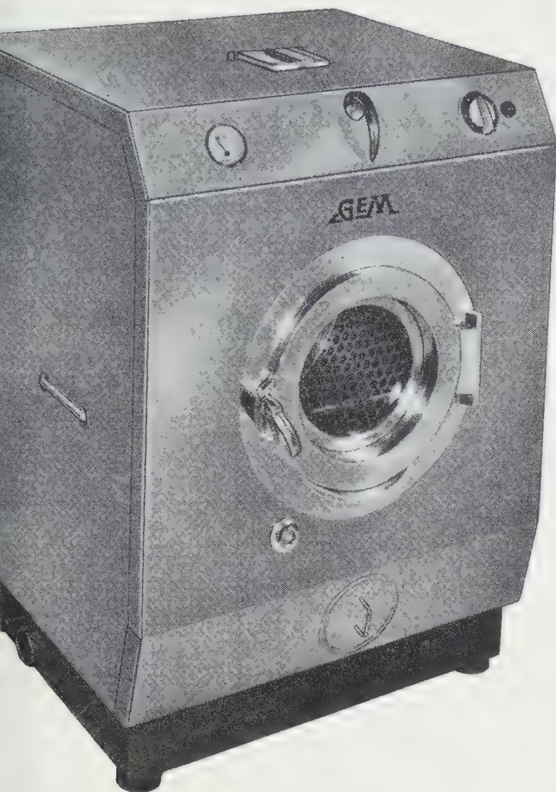
Kilde: Architectoniki 1/19-1961, Athen.

Godkendt træimprægneringsvædske

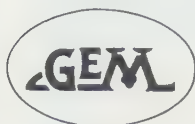
Boligministeriet har godkendt imprægneringsvædsk *Goriol* til anvendelse i det omfang, der i bygningslo givningen eller ved statsstøttet byggeri stilles krav o imprægnering af træværk. *Goriol* kan tilføjes list over godkendte konserveringsmidler i Generalbeski velsen G.B. 4, side 83.

Luftpude som tag

Ved stranden har man i de senere år set madrasser små både, der blev blæst op med luft, og de fleste h sikkert gjort den iagttagelse, at de oppustede ti havde en forbavsende stivhed og formstabilitet.

Vi præsenterer den nye

»PETIT« OPEN-END vaskemaskine

med tromle og yderbeholder af rustfri stålplade!

Uovertruffen vaskeevne og kvalitet
Halvautomatisk og driftsikker
Stor afløbsventil (2'' RG) for hurtig tømning
Lyd- og varmeisoleret
Skal ikke smøres

Den ideelle maskine til vaskerier i ejendomme og private husholdninger m. m.

Leverandør til *Det kgl. danske hof*

Aktieselskabet

Georg E. Mathiasen

Se HFB side 660

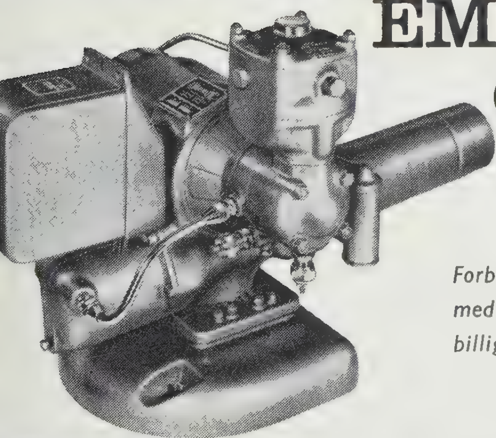
VORDINGBORGGADE 12 KØBENHAVN Ø TELF. CENTRAL 9043

OIL-O-MATIC

EMULSIONS OLIEFYR

Forbrænder den billige dieselolie med 100 % sikkerhed, derfor billigst i det lange løb.

Kapacitet
1-37 kg/h
DIESELOLIE Fo 2
K-MODEL

HANS KNUDSEN
JERN- & STAALFORRETNING A/S

HAVNEGADE 39 . CENTRAL 1483 . KØBENHAVN K

SØNDERBORG TLF. 24811
SVENDBORG TLF. 43
RUDKØBING TLF. 51 13 12

Kapacitet
0,5-3,7 kg/h
DIESELOLIE Fo 2
STARFIRE

Det er denne iagttagelse, der har inspireret kon-struktøren, så han har fået lyst til at anbringe et op-pustet elipseformet tag over et sommerteater i Boston.

Det er et vældigt tag med en diameter på 44 m og tykkelsen er 6 m. Taget hælder til den ene side, og det er fremstillet af plasticimprægneret nylonstof.

Der er næsten intet overtryk, kun 0,00136 atmo-sfære. Indholdet er 480 m³. Hele taget vejer kun 1 ton, og det er jo ikke en vægt, der betyder noget for konstruktionen.

Hele tagboblen, som i kanten er forstærket med en ståltråd, bæres af en ring, der er fremstillet af stål-bjælker, som hviler på 18 piller, der også er af stål.

Men det bør dog tilføjes, at det senere er hensigten at fremstille en permanent tagkonstruktion ved at støbe en armeret betonskal over boblen som forskal-ling.

BC-T

Kilde: Batir no. 100. 1961.

Meddelelser fra

DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Bredgade 66, København K. Telefon Minerva *1290.

Spørgsmål og svar vedr. konkurrence om et seminarium i Ålborg

Spm. 1) a. Hvor på området skal „gymnasium, døveskole, tekniske skoler med kollegier, lærlingeskole m. m." placeres? b. Kan disse skoler få nogen indflydelse på seminariet og kommuneskolens placering og planlægning?

Svar: a. og b. En del skoler og institutioner er allerede opført på arealerne nord for Th. Sauersvej på begge sider af Sohngårdsholmsvej.
De skoler, der yderligere er planlagt opført, vil blive placeret øst for Sohngårdsholmsvej og nord for Th. Sauersvej. Disse skoler vil være fjernet mindst 400 m fra seminariet og kan således ikke få indflydelse på planlægningen deraf.

Spm. 2) Hvad indeholder den projekterede bebyggelse mrk. „3 etager" mellem revalideringsværkstedet og Mylius Erichsensvej?

Svar: Bebyggelsen, mærket med etageareal, angiver overalt på arealet normalt boligbyggeri.

Spm. 3) Hvad skal arealet øst for konkurrencearealet (7,2 ha.) anvendes til?

Svar: Arealet på begge sider af den nord-sydgående boligv[...] øst for konkurrencearealet [...] i en dybde af 30–40 m bli[...] anvendt til boligbyggeri, u[...] formet på en måde, der tag[...] hensyn til placeringen [...] seminariet og de specie[...] krav, denne evt. måtte rej[...]. Området øst herfor ligger [...] yderzone og vil ikke blive in[...]draget under bymæssig u[...]vikling.

Spm. 4) Skal der på konku[r]rencearealet, 7,2 ha., k[...] bygges kommuneskolen [...] seminariet og ikke andet?

Svar: Der skal inden for areal[...] på 7,2 ha. kun placeres [...] kommuneskole og et sem[i]narium.

Spm. 5) a. Kan man gå ud f[...] at den viste exist. bebygge[...] på konkurrenceområdet, 7[...] ha., ved Mylius Erichsensv[...] kan rives ned? b. Eller hv[...] vidtgående hensyn skal d[...] tages til den?

Svar: De viste bygninger [på] konkurrencearealet er lan[d]brugsbygninger og var f[...] starten forudsat nedrev[...]. Imidlertid har kommun[...] først nu tilendebragt forhan[d]lingerne med den pågælden[...]

ejer, og disse er resulteret i, at den nærmest mod Mylius Erichsensvej beliggende bygning, et énfamilieshus i $1^1/_2$ etage, må bevares. Omkring huset skal udstykkes en parcel på ca. 835 m² med en facadelængde på 26 m. Umiddelbart øst og vest for grunden står en del værdifulde træer, der giver grunden en naturlig afgrænsning.

Spm. 6) a. Kommuneskolen: a) Hvilke og hvormange af de nævnte rum formodes småbørnsafd. at ville omfatte? b) Skal der være 3 gymnastiksale og 1 svømmehal?

Svar: a. Ordningen i to (eller flere) afdelinger med egen gård tilsigter at fjerne den store skoles ulemper for de yngste årgange, og man ønsker ikke at binde arkitekterne til en bestemt løsning ved at kræve en bestemt opdeling.
b. Der skal være i alt *3 sale* til legemsøvelser, deraf en monteret med svømmebassin (en svømme*sal*) ikke hal.

Spm. 7) Sidst i afs. „Seminariet", citat: „seminariets grønne arealer og de omliggende parkområder." a) tænkes der her på grønne områder til nogen særlig anvendelse? b) hvilke parkområder?

Svar: Der tænkes på sport- plads og opholdshaver, so indgår i projektet.

Spm. 8) Post 1. a. Hvad a vendes et metodiklokale til hvad foregår der i det? Bemærkning: „ind i gård lokale". Hvilken gård?

Svar: Metodiklokalet skal br ges til a. undervisningsdemo strationer, d.v.s. med pla til alm. skoleklasseopstilli samt tilhørerpladser til ca. personer. b. Der skal stå „i i lokalet".

Spm. 9) Post 6, 7 og 8a. Hv stor er en fonetisk boks? Hvilke krav stiller den dagslys?

Svar: En fonetisk boks er c 5 m² (f.eks 2×2,5). Dagsl ikke påkrævet, men ønskelig

Spm. 10) Post 11. Hvad a vendes et linielokale til?

Svar: Et linielokale er et usp cificeret lokale, der bruges undervisning af elevhold p 8–15 elever.

Spm. 11) Post 19. a. Hvilke l kaler placeres på hver side biblioteket (klammen omfa ter alt)? b. Hvad er linielæ ning?

Svar: Humanistisk laborat rium på den ene side, lini lokalerne på den anden (ell ved siden) af selve bibliotek Bibliotekarens rum kan ev tænkes afgrænset i selve bibli teket. Fra de førstnævnte l

kaler ønsker man mulighed for adgang til biblioteket uden passage af andre undervisningsrum.

Spm. 12) Post 20. a. Hvilke andre lokaler bør klasser til præparander have tilknytning til eller ligge nærmest?

Svar: Ingen særlige ønsker, men præparanderne har mest brug for naturfagslokalerne udover hjemklassen.

Spm. 13) Post 22. Hvilke rum skal kunne kombineres og kunne adskilles og hvorfor? (Er det gymnastiksalene?)

Svar: Der skal være én regulær gymnastiksal samt en større sal til boldspil. Den store sal skal kunne deles i to rum, som hver for sig kan fungere som gymnastiksale.

Spm. 14) Post 24. a. Salens samtlige anvendelsesområder ønskes oplyst? b. Nogle af disse anvendelser vil for en sal til 500 personer formodentlig tilfredsstilles bedst med helt eller delvist skråt (amfiteatralskt) gulv. Er et sådant ønskeligt, eller hindrer andre anvendelser det?

Svar: Salen bruges til morgensang, foredrag, koncert og teater samt fester bl. a. med dans.

Skråt gulv kan ikke bruges, men ved en passende opdeling i felter vil der ikke være noget i vejen for trinvis at hæve gulvet i salens fjerneste del (i forhold til scenen). Und[...]
dans med ca. 400 festdeltage[...]
skal der blot være passen[...]
danseplads.

Spm. 15) Post 26. Hvilken ti[...]
knytning har radio/lydrum[...]
met til kontorerne?

Svar: Normalt vil radiorum[...]
met i undervisningstid[...]
skulle betjenes af konto[...]
damen.

Spm. 16) Post 27. Hvor sto[...]
skal „a) 1 koldt/varmt kø[...]
ken" være i m²?

Svar: Kan ikke opgives nø[...]
agtigt.

Spm. 17) Post 29. For at kunn[...]
dimensionere garderoben øn[...]
skes oplyst, hvilke krav d[...]
stilles til hver persons gard[...]
robeforhold: Skab (hvor stor[...]
eller kun en knage o.s.v[...]
Dette er vigtigt når area[...]
kravet for den enkelte sk[...]
ganges med 600.

Svar: Der skal kun være knag[...]
i garderoben.

Spm. 18) Mylius Erichsen[...]
Vej's fremtidige trafikale b[...]
tydning bedes oplyst.

Svar: Mylius Erichsensvej er[...]
der blindt umiddelbart øst f[...]
konkurrencearealet og vil eft[...]
al sandsynlighed blive opre[...]
holdt som blind vej.
Det vil sige, at vejen kun v[...]
have betydning som ford[...]
lingsvej for den trafik, der ha[...]
ærinde i kvarteret. Hoved[...]
adgangsvejen til seminari[...]
fra bykernen (og landevej[...]

nettet) vil være Sohngårdsholmsvej–Mylius Erichsensvej.

Spm. 19) a. Er der nogen kontrol med seminarieelever som i en skole, således at det betinger een hovedindgang, hvor alle passerer? b. Ønsker man af hensyn til opsyn med eleverne en gårdsplads, som f. eks. i et gymnasium, eller kan eleverne bevæge sig frit i omgivelserne, som de har lyst?

Svar: Der er ingen kontrol. Eleverne bevæger og opholder sig frit i hus og have.

Spm. 20) Hvilke facadematerialer er der eller skal anvendes på de dele af områdets bebyggelse som allerede er bygget eller projekteret? (eller under projektering)?

Svar: Det eneste byggeri, der er projekteret på nuværende tidspunkt, er kollektivhuset og værkstederne.
Kollektivhuset vil blive opført af jernbeton, beklædt med færdigstøbte facadeelementer. De omgivede lave bygninger vil hovedsagelig blive opført af gule teglsten.

Spm. 21) Der ønskes oplysning om den påtænkte anvendelse af arealet imellem konkurrencearealet og den sydøst for beliggende vej. Ligeledes om anvendelsen af arealet sydøst for denne vej.

Svar: Er besvaret under 3).

Spørgsmål og svar vedr. konkurrencen om kreditforeningsbygning i Herning

Spm. 1) Skal de i post 3f og 4h nævnte boxrum være både brand- og tyverisikrede?

Svar: Ja.

Spm. 2) Omfatter den i posterne 3 og 4 krævede 25 pct.s arealudvidelse kun ekspeditionskontor, bogholderi- og kassererkontor (altså ca. 75 m²), eller omfatter den tillige de under de to poster nævnte birum (ca. 200 m²)?

Svar: 1. del – Ja. 2. del – Nej.

Spm. 3) Ved posterne 3 og 4 i programmet er krævet udvidelsesmuligheder på 25 pct. Gælder dette krav kun ekspeditionskontor og bogholderi- og kassererkontor eller gælder det for post 3 og 4's samlede arealer.

Svar: 1. del – Ja. 2. del – Nej.

STILLING SØGES

„Gennem Danmark-Amerika Fondet har vi bragt i erfaring, at den amerikanske arkitekt, *John A. Fatula*, søger arbejde på dansk tegnestue fra 1. januar 1962. Arkitekten, der har afgang fra Pennsylvania State University i architectural engineering og $1^1/_2$ års tegnestuepraksis, søger fortrinsvis beskæftigelse ved byplanlæg-

ning. Henvendelse: *John A. Fatula*, c/o Danmark-Amerika Fondet, Nytorv 9, 3., K."

STILLING TILBYDES

Møbelarkitekt.
Møbelarkitekt med håndværkeruddannelse søges til diverse møbel- og inventararbejder. *E. Wemmelund*, arkitekt M.A.A. Amagertorv 2, K.

Bygningskonstruktører.
Som medarbejdere i Frederiksberg Kommunes byplanafdeling og bygningsinspektorat søges nogle *yngre bygningskonstruktører*. Stillingerne vil blive aflønnet efter samme lønskala, som er gældende for bygningskonstruktører i statens tjeneste, der ikke er tjenestemænd. Henvendelse med skriftlig redegørelse for tidligere beskæftigelse bedes rettet til henholdsvis bygningsinspektøren og byplanchefen, Frederiksberg Kommunes tekniske Forvaltning, Frederiksberg Raahus, F.

Holbæk amts vejvæsen søger: **Byplantekniker**, arkitekt, landinspektør, civil- eller teknikumingeniør med interesse for byplanarbejde. Vedkommende vil blive beskæftiget med afvekslende opgaver, såsom arbejde med byudviklingsplan for Kalundborg-området, administration af landsbyggeloven, samt udarbejdelse af byplaner for sognekommuner. Stillingen ønskes besat snarest. Aflønning efter vedkommende organisations overenskomst. Ansøgning bilagt evt. anbefalinger bedes fremsendt til Holbæk amts vejvæsen, Amtmandsvej 2, Holbæk. *Knud P. Danø.*

Til arbejdet med kondemneringer og udarbejdelse af saneringsplaner efter lovene nr. 185 og 184 af 5. juni 1959, om boligtilsyn og sanering af usunde bydele, søges 1 arkitekt.
Løn efter overenskomst af 3. juli 1959 mellem Københavns magistrat og Danske Arkitekters Landsforbund. Nærmere oplysninger kan fås ved henvendelse til arkitekt *Troels Smith*, Boligkommissionens sekretariats arkitektkontor, Stormgade 20, 3. sal th., telefon By 8961.

Arkitekter - konduktører.
Yngre medarbejdere søges omgående til tegnestue- og tilsynsarbejde (evt. kombineret). *Mogens Irming*, Nr. Voldgade 38, København K. C. 5211.

Arkitekter. 2–3 medarbejdere. Afgang evt. H 3 - til selvstændig skitsering og projektering af skoler, plejehjem og udbygningsplaner for en række større forsorgsinstitutioner. Tiltrædelse snarest. *Erik Ejlers*, Hellerupvej 8, Tlf. He. 645.

eferatkort til nr. 19

061.3:72.01

NORDISK BYGGEDAG

Byggefolk fra de fem nordiske lande mødes i København for på baggrund af den politiske, sociale, økonomiske og tekniske udvikling at drøfte, hvad fremtiden vil bringe. Hvad er det vi håber at opnå ved industrialiseringen? Og hvad er det vi frygter?

Arkitekten nr. 19/1961, side 337

061.3:72.01

INDUSTRIALISERINGENS INDFLYDELSE PÅ ARKITEKTUREN

Den polske professor Jerzy Hryniewiecki's indlæg på UIA-kongressen i London.

Arkitekten nr. 19/1961, side 338

Ballerup-Måløv Kommune. Kommunens bygningsinspektør mangler arkitekter til behandling af byggesager vedrørende ca. 650 byggepladser i kommunen. Ansættelses- og lønvilkår i henhold til overenskomst. Det bemærkes, at den overenskomstmæssige løn i løbet af efteråret ventes forhøjet med tilbagevirkende kraft. Der ydes kørselsgodtgørelse, og kommunen vil være behjælpelig med fremskaffelse af bolig. Nærmere oplysninger kan fås ved henvendelse til bygningsinspektøren, rådhuset, Ballerup, for så vidt angår løn- og ansættelsesvilkår til kommunens lønkontor, telefon: 970501. Ansøgninger bilagt bekræftet afskrift af eksamensbevis og anbefalinger bedes snarest fremsendt til *Ballerup-Måløv kommunalbestyrelse*, rådhuset, Ballerup.

ESBJERG KOMMUNE
Til *stadsbygmesterens kontor* søges en yngre arkitekt- eller ingeniørmedarbejder med konstruktøreksamen eller teknikum og med interesse for byplanarbejde. Løn efter overenskomst mellem Den danske købstadforening og Teknisk Landsforbund eller købstadforeningens regulativ vedrørende teknikumingeniører. Lønnen vil for 1. års konstruktører for tiden andrage 14.136 kr. og slutlønnen 20.520 kr. årligt. Den tilsvarende løn for teknikumingeniører udgør henholdsvis 15.048 kr. og 26.448 kr. Disse lønninger kan forventes reguleret i nær fremtid. Tiltrædelse kan ske 1. november eller senere. Nærmere oplysninger fås ved henvendelse til stadsbygmesterens kontor, telefon Esbjerg 4040, lokal 286. Ansøgning med oplysning om kvalifikationer og tidligere beskæftigelse indsendes hertil inden den 7. oktober 1961.
Personalekontoret, den 8. september 1961. *Borchorst.*

Velkvalificerede, yngre arkitekter søges til varierende tegnestuearbejde. Løn efter kvalifikationer. Arkitekt *E. Mindedal*, Ollerup. Tlf. V. Skerninge 272.

Arkitekturmodeller
Holger Sylvest Hansen
Tlf. Birkerød 2387

DUPLIKERING
Byggebeskrivelser duplikeres og hæftes...for finere duplikering. *Herman Kristensen*, Ringparken 18, Holstebro. Tlf. 1869.

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania**, Minerva 428.

Referatkort til nr. 19 og 20

729.5/6

PLASTISK RUMKUNST

Aagaard Andersen har foretaget et eksperiment i rumkunst ved dekoreringen af en kantine med gipsdraperier.

Det fantasifulde arbejde omtales og der vises fotos.

Arkitekten nr. 19/1961, side 345

92

EJNAR DYGGVE

Professor Kay Fisker skriver om arkitekten, arkæologen, forskeren og kunsthistorikeren Ejnar Dyggve, som døde i august i år.

Der vises enkelte af Dyggves arbejder.

Arkitekten nr. 20/1961, side 353

06.063:727.2

KONKURRENCE OM GYMNASIUM I TÅRNBY

Til konkurrencen, der var offentlig, indkom 38 forslag. Et projekt af Halldor Gunnlögsson og Jørgen Nielsen fik tildelt 1. præmie, et projekt af Harald Plum fik 2. præmie og et projekt af Arne Gravers og Johan Richter fik 3. præmie. Et forslag af Chr., Erik og Aage Holst og et forslag af Poul Jensen og Sven Sture Muller blev indkøbt.

De præmierede og indkøbte forslag vises.

Arkitekten nr. 20/1961, side 361

Sådan siger de andre

Saadan vil en af de spændende hustyper i Solevad komme til at se ud.

Ultramoderne husbyggeri i planetby ved Solvad

Under ovenstående illustration og overskrift fortæller Fy[illegible]s Stiftstidende den 6/8 1961 om en projekteret bebyggelse 14 km fra Odense.

Omtalen ligger på samme niveau som projektet, d.v.s. h[illegible] dernede, hvor man ikke venter at finde et stort dagbla[illegible]. Stakkels Odense, hvis disse huse virkelig skulle blive bygg[illegible].

I omtalen hedder det bl.a.:

Verninge Kommune, som grunden ligger i, er meg[illegible] interesseret i planerne, som allerede nu er lan[illegible] fremme. Der arbejdes for øjeblikket i kommunen med de nødvendige vejskitser, ligesom også spørgsmålet om kloakering af hele området skal være fastlagt, inden man går i gang med byggeriet.

Husene hviler på støbte betonpiller af konisk faco[illegible]. Det, der i andre huse er kælder, er her helt over niveau. I denne etage er der en stor garage, et stort hobbyrum, varmerum og en stor hall. Herfra udgår også den midtsamlende vindeltrappe, som fører op i huset ovenpå. En del af etagen ovenfor går ud over det midtsamlende, og indenunder er det plads til en ekstra bil, hvis de, der køber husene, har to vogne.

Stuen er meget stor. Den har to mægtige vindue[illegible] partier med to store altaner foran, hvilket sikrer sol hele dagen igennem. Desuden er der køkken og kamre. Stuen er bygget på en sådan måde, at den kan af-skilles med let adskillelse efter ønske.

Der er nøjagtig 14 km fra grunden til Flakhaven i Odense. I vore dage må man sikkert til at indstille sig på, at det ikke er nogen lang afstand, hvis man skal på arbejde. I København og overalt i udlandet kører man gerne meget længere.

Den nye „planetby" vil efter alt at dømme blive bygget i løbet af næste år.

Dagbladet AT TÆNKE SIG bragte fredag den 1. sep-tember følgende:

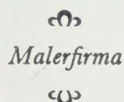
Den gamle salgshal i kunsthistorisk blålys

Foranlediget af de brutale anslag mod arkitekture[illegible] mestergris, den fine gamle salgshal ved Grønttorv[illegible] har ATS bedt arkitekturhistorikeren, professor P[illegible] Sabroe – ikke at forveksle med Poul S., Bellevu[illegible]krogen – om at fortælle om bygværket, som for e[illegible] hver pris må bevares:

Malerfirmaet
[P]ETERSEN & ANDERSEN
[GR]UNDLAGT 1896 · INDEHAVER SVEN-ERIK RUFF
ØRSTEDSVEJ 22 B · CENTRAL 2365
KØBENHAVN V

[F]. Friedmann & Søn
HARALD FRIEDMANN

Malerfirma

NYTORV 11
Telefon Minerva 1760

MALERFIRMAET

AXEL SEEHUSEN
Central 3670

GOTH. 9212
GOTH. 2441
[S]HOVERBY
Malerfirma

ALLEGADE 23

H. H. BLÜCHER & SØN
SMEDEMESTRE
RENTEMESTERVEJ 25
Telefon C. 3143

FRODE OLSEN & CO. SNEDKERI A/S
ØRESUNDSVEJ 145 . TELEFON C. 592 - 14.092

Jernbeton
RASMUS SØRENSEN
Murermester og Entreprenør
ROSKILDE TELF. 550

E. PIHL MORTENSEN
TØMRERMESTER
MARSALAVEJ 15, KØBENHAVN S
TELEFON: AMAGER 6811

Malerfirmaet
JOHAN N. SCHRØDER
Griffenfeldsgade 13 — Telefon Central 974

Tømrerfirmaet
Th. P. Stillinge & Co. A/S
Sejrøgade 11 . Nyborg 1225
Anbefaler sig med udførelsen af tømmerarbejde
Alt bygningsarbejde overtages i entreprise

ANDREASEN & HENNINGSEN'S EFTF.
CENTRALVARME . SANITÆRE ANLÆG
TLF. C. 8646
Se HFB side 450

Tømrerfirmaet
H. P. KASTRUP-NIELSEN
v/ AXEL KASTRUP-NIELSEN
C. F. RICHSVEJ 65
TELEFON GODTHAAB 143
PRIVAT: - 4379

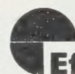

STENSLER THOMSEN's Eftf.
J. VENDELBO JENSEN

Hans Chr. Hansen & Søn
Entreprenør
Arnesvej 11 Brh.
60 14 29

Spec.
nedrivning af
ejendomme
og
villaer

Efter Deres Tegning
udfører vi Støbninger i ethvert Metal
Bogstaver leverer vi i alle Størrelser og Stilarter

Lauritz Rasmussen
Kgl. Hof-Broncestøber
Rådmandsgade 16 Tlf. C 5762

Aktieselskabet
SILVAN
Maskinsnedkeri
og
Trælasthandel

Vagtelv. 21
København F
Telefon: *1978

Den lykkelige hånd der formede det aksefa anlæg, *salgshallen* for enden af Grønttorvet ud sammen med pladsen foran og aksens anden p *N. Olaf Møllers Bog- og Papirhandel* i Frederiksbo gade, var på det tidspunkt, hvor undfangelsen fa sted, påvirket af den meget barokke *sen-skuris* Dette forhold afspejler sig dels i de dristigt svung *stakitter* for bygningens nordre og søndre gavle, d i den konsekvent gennemførte *paptaghældning*, dristigt følger terrænets fald fra torv til park stigning den anden vej. Den markante tagpr varsler samtidig om *Eternit-skolens* frigørelse fra sta arkitekturens mere traditionsbundne *saddelnæse-ta* der dominerer periodens byggeri på godt og on

Vender vi os nu mod bygningens *detaljering*, se til vor sorg, at en del af den er faldet ned på ga – og det er ikke den ringeste del. Resterne vidner den fine gamle tømrerkultur, som nu er lige sjælden som den er ualmindelig.

Nu må *det danske folk*, *Byggecentrum*, *Arkitekten* *Typehuskontor* (kendt fra radio og TV) og hvem d ellers går og roder med huse, gøre en virkelig in sats for at bevare salgshallen.

Det er en national opgave. *Lad aldrig den si duft af gulerodstoppe og pastinakker bortvejres fra Grø torvet.*

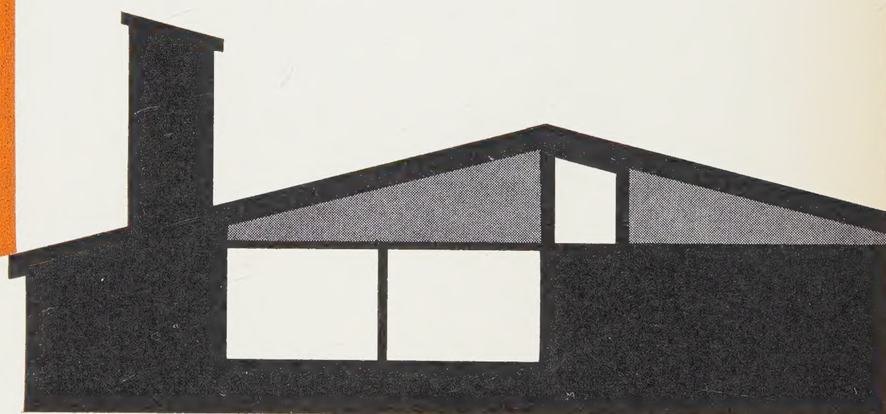
P. Sab

Typehus i TV

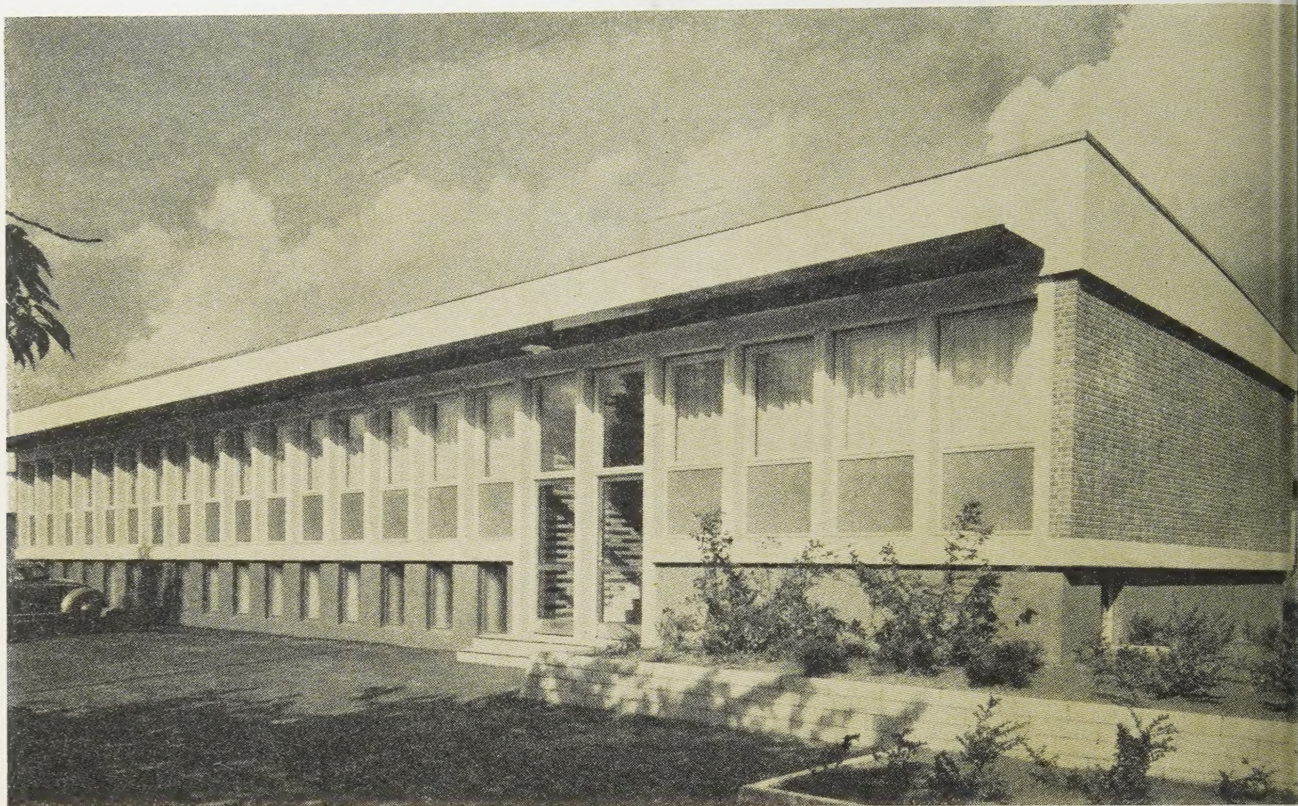
Frederiksborg Amtsavis bragte den 26. august en leder m titlen „Reklamespøgelset i Fjernsynets Udsendelse Vi byg et Hus". Vi citerer fra denne leder:

Også indenfor fjernsynets egne optagelser kan d gives forhold, som fremkalder irritation og op sition. Som nu f. eks. forleden. Fjernsynet indlede da, som omtalt, en serie med titlen „Vi bygger Hus". Og serien skal fortsætte. Men allerede dag efter den første udsendelse havde vi en protest i te fonen. Den kom fra en nordsjællandsk ejendomsmæ ler, som fandt, at udsendelsen var en ublufærdig r klame for arkitekter og sagførere, der anbefaler selv og bestemte typehuse. Han sagde også, at de en tid, hvor udstykning og byggeri foregår i lyntem var at gå ejendomsmæglerne i bedene, og han men det kunne blive påkrævet, at han gik videre med s protest, så Foreningen af Ejendomsmæglere kun skride ind.

Vi skal ikke tage standpunkt hertil. Men det k næppe nægtes, at der er et reklamemæssigt mome i udsendelsen. På den anden side er det af stor inte esse for vide kredse i den nuværende boligsituati at få orienterende og nøjagtige oplysninger o hvor man er henne, hvis man vil prøve på at sæ foden under eget bord. Om serien er anlagt på f snæver en basis, vil de kommende udsendelser gi nærmere besked, men vanskeligheden ved at ta stilling til det reklamemæssige er tydelig nok allere nu. Mode-opvisninger, automobil-demonstrationer meget andet ligger også ofte på en farlig grænse, vi kan godt forstå, hvis fjernsynsfolkene undertid får grå hår i hovedet.

FLAMINGO--GLASAL
EN REVOLUTIONERENDE NYHED ....

Murermesterfirmaet W. Lynggaard Petersens nye administrationsbygning på Egegårdsvej.
Arkitekterne Hauge & Kornerup Bang M.A.A.
Facadeelementer: Dansk Velux A/S.

FLAMINGO--GLASAL er en helt ny type elementer med yderbeklædning af speciel hårdtkomprimeret asbestcementplade med stenhård glasoverflade i smagfulde, moderne farver, der ikke kræver særlig vedligeholdelse, men står smukt i farven år ud og år ind. En Flamingo--Glasal facade kan afvaskes ganske som glasfacader.

Kernen i elementerne er Flamingo, den indvendige beklædning kan specificeres med f. eks. gipsplader, Eternit, Asbestolux, glaseret plade eller træpaneler. En helt færdig isoleret væg, lige til at montere – simpelt som et vindue.

Elementerne er ganske lette – ca. 11 kg/m² – muliggør mindre søjledimensioner og enklere montage. Pladsbesparende tykkelser: 4 til 7 cm eller efter opgave.

Elementerne fås i dimensionen 244 × 122 cm eller tilskåret i mål efter Deres ønsker – de er lette at befæste, og Flamingo Foam A/S står til rådighed med oplysninger om profiler til montering.

Priserne er meget konkurrencedygtige: fra ca. 65 kr./m² – afhængig af elementtype.

FLAMINGO--GLASAL er lagervare.

Rekvirer farveprøver, beskrivelser og referencer — Flamingos ingeniører og arkitekter står til Deres disposition med råd og vejledning.

FLAMINGO FOAM AKTS.
Gustav Adolfsgade 3, Ø . Tria *940 - *601

JYDSK FLAMINGO
Borgergade 2, Randers - Telefon 4719

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.